Бутун дунё пролетарлари, бирлашингиз!

Қишлоқ ҲАҚИҚАТИ

1990 йил 10 июнь
ЯКШАНБА
№ 132 (4925).

Ўзбекистон Коммунистик партияси Марказий Комитетининг газетаси

1974 йил 1 январдан буён нашр этилади ◆ Душанбадан ташқари ҳар куни чиқади ◆ Баҳоси 3 тийин

РИЗҚ-РЎЗИМИЗ МАНБАИ

ХИРМОН ТЎЛИБ ТЎКИЛДИ ДОН

Ленин йўли ноҳиясидаги Ленин номли совхоз пиллакорлари режадаги 14,6 тонна ўрнига 19 тонна кумуш тола топширишган куни ғаллакорлар арпа ҳосилини йиғиштириб олишга киришдилар. Хўжалик ғаллакорлари 452 гектар майдонда арпа ва буғдойдан мўл ҳосил етиштиришди. Баҳор ёмғиридан баҳраманд бўлиб, оби ҳаётга қонган, озуқадан тўйинган арпа ва буғдой деҳқон кутганидан ҳам зиёда тукладн. Тўлиқ оилавий пудратга ўтказилган тармоқда бултурги об-ҳаво ноқулай келган шароитда ҳам ҳосил чўғи баланд бўлган эди. 1700 тонна дон етиштирилиб, унинг минг тоннадан зиёди хўжалик эҳтиёжлари учун олиб қолинди. Бўлғуси ҳосил учун уруғлик ҳам хўжаликнинг ўзида ҳозирланди. Илгаригидек омихта ем тақчиллиги сезилмади. Шу боис қиш мавсумида чорва моллари маҳсулдорлиги пасаймади. Совхоз меҳнатчиларига сотилган сомон, беда пичани, силос, ҳатто арпа ва буғдойни айтмайсизми? Ахир яқин-яқингача шахсий томорқалардаги чорва моллари, етиштириладиган маҳсулотлар озиқ-овқат муаммосини ҳал этишнинг катта имкониятларидан биридир, дейилардию уларга амалий ёрдам кўрсатишга панжа орасидан қаралар, бу борада қабул қилинган қарорлар эса қоғозда қолиб кетарди. Сабаби — ҳар бир хўжаликда етиштирилган арпа ёки буғдой бўлмасин, сўнгги мисқолигача давлатга топширилиб, омборлар бўм-бўш қолаверарди. Боз устига давлат совхознинг чорвасини эҳтиёжга яраша омихта ем билан таъминламасди. Оқибатда чорва моллари қишловдан бир аҳволда чиқар, баъзан маҳсулдорлик кескин камайиб кетарди. Ҳозир-чи, тўлиқ хўжалик ҳисоби, ўзини ўзи маблағ билан таъминлашдан ҳар бир хўжалик оқилона фойдаланишга ҳаракат қилмоқда. Етиштирилаётган доннинг бир қисмини давлатга топшириб, асосий қисмини ўз эҳтиёжи учун олиб қолаётир.

Ленин номли совхозда 2300 оила истиқомат қилади. Уларнинг аксариятида сигир, қўй-эчки, парранда, ҳатто тўй-томошаларда кўпкари чопишиб, соврин ажратадиган отлар ҳам аста-секин кўпаймоқда. Қишлоқларимизда, айниқса, далада от миниб юришнинг ҳам ўз гашти бор. Бир пайтлар ҳатто пахтачиликдаги юмушларни бажаришда, яъни ҳосилни копларга солиб, давлатга топширишда от-аравалар қанчалар иш бергани ёдимизда. Ҳозир эса кўпинча ҳатто дала бошига арзимаган нарсани келтириш учун трактор билан тележка овора. Харажатини ҳисоб-китоб қилсангиз, баъзида уловидан тушови қимматга тушади. Хўш, нега далаларимиздаги юмушларнинг бир қисмини от-аравалар ёрдамида бажариш мумкин эмас? Звено бошлиғи Ҳазратқул ака Темировнинг арпазорда комбайн билан ёнма-ён отда юриб, ўрим сифатини кўздан кечириб бораётганлиги нақадар ярашиб турганини бир кўрсангиз эди.

— От беминнат дастёр-ку, — дейди Ҳазратқул ака. — Мана шу арпазор 53 гектар. Арпа пахта ёки сабзавот эмаски, даланинг бир чеккасида туриб кузатсанг. Айниқса у бошоқлагач, қушлар хўракка жуда ўч бўлади. Оғиз ошга етай деганида ҳосилни қушга ем қилиб қўйган деҳқонни кечириб бўладими? Шунинг учун ҳам отни ўғлим Олим ва укам Тошбой билан навбатма-навбат миниб, ҳосилни қўриқлаймиз. Насиб этса, кузда тўйу томошалар бошланавергач, отни кўпкарида ҳам синаб кўрмоқчимиз.

Чўлнинг енгил шабадасида чайқалаётган бошоқлар деҳқоннинг куздан буён қилган фидокорона меҳнати натижасидир. Совхоз бош агрономи Соат Жовлиев бошчилигидаги мутахассислар икки кун олдин даладаги ҳосилни хомчўт қилиб кўришди: ҳар гектар майдондан 32—34 центнердан ҳосил йиғиштириб олиш мумкин. Режа эса 22 центнер. Демак, ҳар гектар майдондан режадагига қўшимча 10 центнердан арпа йиғиштирилса, ундан келадиган даромаднинг етмиш фоизини олишга муваффақ бўладилар. Бошоқлар бўлиқ.

— Икки йилдан буён арпанинг «Циклон» навини экаяпмиз, — дейди бош агроном. — Ҳосилдорлиги бошқа навларникидан 5—6 центнер юқори. Бошоқлардаги қипиқлар ўта узун бўлганлиги учун ҳосилни қушлар осонликча еб кетолмайди. Муҳими, арпа ҳосили пишганидан сўнг ҳам у ерга ётиб қолмайди. Бу комбайнларнинг юқори унумда ишлаши учун жуда қулай. Бултур ҳар гектар майдонга мутахассислар маслаҳатига кўра 180 килограммдан эмас, 150 килограммдан уруғ сарфлаган эдик. Ер шароитимиз уруғлик сарфини яна 30 килограммга қисқартириш мумкинлигини кўрсатаётир.

Қаттиқ ва қимматбаҳо буғдой навларининг харид нархи оширилганлиги тўғрисидаги қарорни ғаллакорларимиз хурсандчилик билан қарши олдилар. Биз асосий майдонда «Бахт» навли буғдой етиштирамиз. Бултур ҳам давлатга ана шундай нав буғдойнинг бир килограммини ўн бир тийиндан сотганмиз. У кондитер маҳсулотлари тайёрлашда ишлатилади. Ғаллакорларимиз 1700 тонна дон етиштиришиб, 174 минг сўм даромад қилишди. Соф фойда эса атиги ўн минг сўмни ташкил этди. Ерга уруғ сепдингми бас, ўзидан ўзи унаверади, дегани эмас. Уни вақтида озиқлантириш, суғориш, қўриқлаш лозим. Вақтида йиғиштириб олинмаса, ҳосилнинг бир қисми нобуд бўлади. Шунинг учун ҳам бир центнер дон етиштириш учун 10 сўм 72 тийин сарфланибди. Жорий йилда давлатга 718 тонна қаттиқ навли буғдой сотсак, ундан келадиган даромад бултургига қараганда икки баробардан зиёд кўпайишини ҳисоб-китоб қилаяпмиз.

Арпа ўрилаётган пайкалнинг бошидан адоғигача ўртадаги масофа бир чақиримдан кўпроқ. Ҳозирча комбайнлар учинчи ўқариқдан қайтишмоқда. Комбайн бункерлари дон билан лиммо-лим бўлиб, тележка ва автомашиналарни далага ҳайдаб киришга тўғри келаётир. Жорий йилнинг биринчи ҳосилини бункердан тележкага ағдараётган комбайнчи Бобониёз Олпонов, изма-из навбат кутиб турган Холмон Биноев — хўжаликнинг байроқдор механизаторлари. Бобониёз бултурги мавсумда «Нива» комбайни бункеридан 310 тонна дон тўкиб, пешқадамлик қилган эди. Комбайнни дала бошига келтиргач, звено бошлиғи ҳамда бош агроном билан биргаликда ҳозир ўриб ўтилган ерни кузатишди. Бош агроном пичоқни яна беш сантиметр пастроқ туширишни маслаҳат солган эди, бу фикр Бобониёзга ҳам маъқул тушди.

— Ҳосил жуда бўлиқ, — дейди мамнунлик билан Бобониёз Олпонов. — Бир кунда бункердан бемалол 35—40 тонна дон тўкиш мумкин. Хўжалигимизда олтита комбайн бор. Унумли меҳнат қилишимиз учун шароит бор. Махсус тузилган отряд аъзолари техника қаровини дала бошида ўтказишади. Иссиқ овқат ва чой тайёрланади. Нафақат комбайнчилар, балки тракторчи ва шофёрлар ўртасида ҳам мусобақа шартлари ишлаб чиқилган. Ҳар кунги меҳнат натижаларимиз якунланиб, ғолиблар даланинг ўзидаёқ тақдирланади.

Совхоз бош мутахассисидан, партия ташкилотининг секретари Ғаффор Жумаевдан, оддий деҳқондан ҳам тўлиқ хўжалик ҳисоби бераётган афзалликларни эшитиб, амалда бўлаётган ўзгаришларни кўриб, қувонасан киши. Ҳазратқул ака бошлиқ звено аъзолари фаолияти билан танишиб, бунга яна бир карра ишонч ҳосил қилдик. Улар арпазорнинг бир томонида, 18 гектар майдонда ингичка толали пахта етиштиришаётир. Бир текис кўчат олинган. Яганадан чиқарилиб, озиқлантирилган ғўзага биринчи сувни таращга тараддуд кўрилаётир. Иккинчи томонда арпа ҳосилини қисқа муддатда йиғиштириб олиб, кетидан ернинг умрини зое ўтказмаслик мақсадида силос учун маккажўхори, мош ва тарвуз етиштиришмоқчи. Кузда, ер ҳосилдан тўлиқ бўшагач, беда экилиши режалаштирилган. Энди деҳқон ўзини бириктирилган ернинг ҳақиқий соҳиби, деб ҳис этмоқда. Етиштирилаётган маҳсулотга бефарқ қарамайди. Сомонини сомонлайин, арпасини арпадайин тарозидан ўтказиб, қўлига ҳужжатини олгач, кўнгли ором олади. Бугун совхоз хирмонига жўнатилган дастлабки тонна дон карвонлари ишнинг бошланиши, холос. Эртадан бошлаб далага тойлаш агрегатлари келтирилади. Сомон тойлари дастлаб совхозга жўнатилади, у ердан сомоннинг асосий қисми совхоз меҳнатчиларига сотилади. Республика президентининг фармонига мувофиқ амалдаги йилда совхоз раҳбарлари аҳолига беда пичани, силосдан ташқари кўп миқдорда сомон ва 300 тонна дон сотишни мўлжаллашган.

Б. КЕНЖАБОЕВ,
«Қишлоқ ҳақиқати» мухбири.

Сурхондарё область Ленин йўли районидаги Ленин номли совхозда арпа ўрими бошланди. Ғаллазорларда 6 та комбайн тўла қувват билан ишламоқда. Ҳосилдан бўшаган ерлар эса пешма-пеш шудгорланаяпти. Бу пайкалларга силос учун маккажўхори экилади.

СУРАТЛАРДА: 1. Илғор комбайнчилар Холмон Бақоев, Бобоназар Алпанов ва Оқбой Мирзақулов. 2. Ўрим пайти.

И. ХЎЖАЕВ олган суратлар. (ЎзТАГ).

АГРОСАНОАТ АХБОРОТИ

ҚУМ ЎРНИДА БОҒ

Термиз районида янги хўжалик — «Каттақум» совхози тузилди. У саҳро қумлари бағридан тортиб олинган ерларда жойлашган. Бу ерга Сурхондарё вилоятининг жанубидаги насос станцияларидан биридан канал қазилди. Хўжалик асосан боғдорчилик ва асаларичилик билан шуғулланади.

Ҳозир 300 гектардан ортиқ майдонга анор ва ток экилган. Кейин бу боғлар кенгайтирилади. Ҳозирча бу ерда икки юз қути асалари боқилмоқда, яқин йилларда уларнинг сони мингтага етказилади.

САБЗАВОТ ЭВАЗИГА ТАҚЧИЛ МОЛЛАР

Комсомол районининг маркази — Наврўз посёлкасида очилган магазинга томорқалардан йиғиштириб олинган сабзавот бозор нархларидан арзонроқ нархлар билан келтирилади.

Нархнинг арзонлигидан деҳқонлар зарар кўрмайдилар. Гап шундаки, район тайёрлаш идораси улардан томорқада етиштирган маҳсулотларни қабул қилиб олиб, эвазига тақчил молларни харид қилиш имконини бермоқда.

Сирдарё вилоятининг бошқа район марказларида ҳам ана шундай магазинлар очилади.

ТАЙЁРЛАШ ВА СОТИШ

Уйчи район матлубот жамиятининг принципидир. Матлубот жамияти коллективи шу принципга амал қилиб хом ашё етиштириладиган жойларнинг ўзида қайта ишловчи цехларни кўпроқ қурмоқда. Масалан, «Қизил равот» чорвачилик совхозида пишлоқ цехи очилди.

Қиймати 140 минг сўмлик бу объект хўжалик усули билан қурилди. Цех Белоруссиядан келтирилган машина-ускуналар билан жиҳозланди. Ишчилар ва мутахассислар эса маҳаллий кадрлардир. Улар пишлоқ пиширишни Андижонда ўрганишган.

Уйчи район матлубот жамияти корхонасида тайёрланган пишлоқнинг дастлабки туркумига вилоят ва район марказларидаги харидорлар муносиб баҳо бердилар. Пишлоқ тотли, нархи ҳам унча қиммат эмас — ҳар килограмми 2 сўм.

Цех лойиҳадаги қувватни ўзлаштиргач, бир кеча-кундузда ишлаб чиқарилган маҳсулот бир ярим тоннага етади. Наманган сут заводининг ходимлари ҳам пишлоқ тақчиллигини тугатишга аҳд қилдилар, бу ерда ҳам пишлоқ тайёрлашни ўзлаштиришга тайёргарлик кўрилмоқда.

(ЎзТАГ).

Буюк Британия Бош министрининг ташрифи

М. С. Горбачев билан М. Тэтчернинг учрашувлари ҳозирги халқаро сиёсатнинг зарур ва муҳим жиҳати бўлиб қолди. Британия Бош министри Совет Иттифоқига бу гал Совет—Британия муносабатлари тарихидаги муҳим воқеа — «СССРда Буюк Британия кунлари» муносабати билан келганлиги учунгина эмас, шу билан бирга бу учрашув халқаро тараққиётнинг энг масъулиятли даврида бўлганлиги учун ҳам 8 июнда бўлиб ўтган учрашув алоҳида хусусиятга эга.

СССР президенти Канада ва Қўшма Штатларга ташрифи ҳақида М. Тэтчерга сўзлаб берди. Икковлон у ерда бўлиб ўтган музокаралар аҳамиятини — уларнинг аниқ якунларинигина эмас, ана шу музокаралар натижасида вужудга келган ва ҳозир айниқса Европа ҳамда жаҳондаги ижобий ривожланиш учун зарур бўлган ўзаро алоқалар имкониятларини ҳам юксак баҳоладилар.

М. С. Горбачев Варшава Шартномаси сиёсий маслаҳат комитетининг кенгаши тўғрисида гапириб берди. Суҳбатдошлар ана шу кенгашнинг янги тусда ўтганлигини, кенгаш қатнашчилари томонидан билдирилган Варшава Шартномаси ташкилотини янги шароитга мувофиқ равишда қайта тузиш муддаоларининг принципиал аҳамиятини мамнуният билан қайд этдилар.

Германия муаммосига, Германияни бирлаштиришнинг ташқи жиҳатларига катта эътибор берилди.

Вена музокараларига келганда эса, иккала раҳбар шунга асосланадики, Европадаги оддий қурол-яроғлар ва қуролли кучларга доир битим Германияни бирлаштириш, ташқи жиҳатларини йўлга қўйиш кўнгилдагидек ривожланишини ҳисобга олиб, бу йил олий даражадаги Умумевропа кенгашида имзоланиши мумкин ва лозим.

М. С. Горбачев билан М. Тэтчер ўртасидаги муносабатларда қарор топганидек, қайта қуриш уларнинг фикрлашувларида доимий мавзудир. Бу гал ҳам қайта қуришга — айниқса унинг энг асосий вазифаларини ҳал этиш бошлаб юборилганига катта эътибор берилди.

М. Тэтчер Литва муаммоси ва умуман Болтиқбўйидаги аҳвол билан қизиқди, тарихий шарт-шароитни ва ҳозирги вазиятни яхши билишини кўрсатди. М. С. Горбачев муаммонинг бутун мураккаблиги ва зиддиятлилигини суҳбатдошига равшан кўрсатиб берди, ўзининг маълум ёндашуви: Конституция ва қонунийлик доирасида, қайта қуриш руҳида ҳаракат қилиш зарурлигини баён қилиб берди.

* * *

М. С. Горбачев ва М. Тэтчер биргаликда журналистлар билан учрашди.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи президентининг фармони

Литва ССРнинг «Литва давлати мустақиллиги тикланиши муносабати билан авф этиш ҳақида»ги қонуни тўғрисида

Литва ССР Олий Совети 1990 йил 8 май куни «Литва давлати мустақиллиги тикланиши муносабати билан афв этиш ҳақида» қонун қабул қилди.

Мазкур қонуннинг 8-моддасига мувофиқ 1990 йил 11 мартга қадар республика территориясида жиноят қилган барча шахслар афв этилади. Ушбу норма Литва ССР Конституциясининг 77-моддаси 14-бандига зиддир, унда фақат республика судлари томонидан ҳукм қилинган фуқароларга нисбатан афв эълон қилиш республика ихтиёрига берилган.

Литва ССР Олий Советининг ҳужжати фуқароларнинг ҳуқуқларига дахлдорлигини эътиборга олиб ва СССР Конституцияси 127[3]-моддаси 1-бандига асосан **қарор қиламан:**

1. СССР Ички ишлар министрлиги Литва ССРнинг 1990 йил 8 майда қабул қилинган «Литва давлати тикланиши муносабати билан авф этиш ҳақида»ги қонунининг ССР Иттифоқи ва бошқа иттифоқдош республикалар судлари томонидан ҳукм этилган СССР фуқароларига нисбатан ижро этилишини истисно этувчи чораларни кўрсин.

2. Шунга асосланиш керакки, СССР Бош прокурори Литва ССРнинг 1990 йил 8 майда қабул қилинган «Литва давлати тикланиши муносабати билан афв этиш ҳақида»ги қонуни СССР Конституцияси ва Литва ССР Конституцияси талабларига қатъий мувофиқ равишда бажарилиши устидан назоратни таъминлайди.

Совет Социалистик Республикалари Иттифоқи президенти

М. ГОРБАЧЕВ.

Москва, Кремль.
1990 йил 8 июнь.

БИРЛАШГАН — ЎЗАР

Тухум етиштиришга ихтисослашган Самарқанд ва Оғалиқ паррандачилик фабрикалари ҳамда наслчилик репродуктори меҳнат жамоалари кенгашлари ва партия ташкилотлари ўз хўжаликлари базасида паррандачилик ишлаб чиқариш бирлашмаси ташкил этишга қарор қилдилар. Хўш, бундан кўзланган мақсад нима? Янги бирлашма бош директорининг муовини Зоҳид Ёқубов билан суҳбатимиз шу хусусда бўлди.

— Савол ўринли. Бошқалар ҳам фойда кўраётган корхоналарни бирлаштириш қандай бўларкин, деб сўрашди. Тўғри, Оғалиқ фабрикаси жорий йилнинг дастлабки уч ойи якуни бўйича ғолиблар қаторидан жой олиб, Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги давлат-кооператив комитети ва агросаноат ходимлари касаба уюшмалари жумҳурият комитетининг пул мукофоти билан тақдирланди. Самарқанд фабрикаси деярли барча асосий кўрсаткичлар бўйича 1989 йил топшириқларини ортиғи билан бажариб, режадан ташқари 608 минг сўм фойда олди. У бирлашманинг бош корхонаси қилиб белгиланди.

Хўш, нима учун бирлашдик? Мақсад кучларни жамлаш, меҳнат ва моддий-техника ресурсларидан ҳамкорликда фойдаланиш, партиявий таъсирни кучайтириш йўли билан яратилган мавжуд қувватни ишлаб чиқаришга тўлиқроқ жорий этиш, ижтимоий соҳаларни жадал ривожлантиришдан иборат. Яъни Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети йўл кўрсатаётган томонга интилаяпмиз. Бошқалардан фарқли ўлароқ бирлашмамиз ҳам тухум, ҳам парҳез гўшт етиштиради. Икки-уч йилдан кейин маҳсулот турлари яна кўпаяди.

— Сизларнинг ташаббусингиз «Узптицепром» томонидан қандай кутиб олинди? У бирлашмани таъмирлаш ва техник жиҳатдан қайта жиҳозлаш орқали унинг қувватини ошириш ҳамда янги маҳсулот тайёрлашни ўзлаштириш ишига қандай муносабатда бўлаяпти?

— «Узптицепром» бошқаруви раиси Б. А. Пискунов учала корхона меҳнат жамоалари вакилларининг таъсис йиғинида қатнашди ва бу ишни қизғин қўллаб-қувватлаб, ҳаракат дастуримиз амалга ошишида амалий ёрдам кўрсатишга ваъда берди.

— Иш режаларингиз моҳияти нимадан иборат?

— Фақат асосий нуқталарга тўхталаман. Бирлашмага қўшилган ҳар бир корхона ҳозирча ўз сўйиш цехига, тайёр маҳсулотлар омборига, инкубаторийсига эга. Ҳадемай булар битта, марказлашган бўлади. Табиийки, талай бинолар бўшайди, улардан умумманфаати йўлида оқилона фойдаланиш тўғрисида ўйлаяпмиз. Оғаликдаги жўжа боқиладиган бино шу мақсад учун хизмат қилаверади. Самарқанддагиси эса таъмирлангандан кейин «Мейн» (Голландия) фирмаси асбоб-ускуналари билан жиҳозланиб, гўшт учун паррандалар ўстириладиган ва бақувват сўйиш цехи бўлган корхонага айлантирилади.

Агар 5 минг тонналик янги бройлер фабрикаси қуришга тўғри келса, «Узптицепром» мутахассислари буни лойиҳалаштириш ва барпо этиш учун тахминан 30 миллион сўм кераклигини ҳисоб-китоб қилдилар. Лойиҳаларни ишлаб чиқиш, тасдиқлатиш ва қуриш учун камида олти йил кетади. Бўшаган бинони икки йилда мослаштиришимиз мумкин. Биз шундай йўл тутдик. Тўғри, бу осон эмас, маълум миқдорда маблағ талаб этади. Лекин буни янги қурилиш қиймати билан мутлақо солиштириб бўлмайди. У 1992 йилга бориб 800 минг парранда ўрнига эга бўлган бақувват корхонага айланишига шубҳа йўқ. Натижада нафақат гўшт етиштириш кўпаяди, балки камида икки юз киши иш билан таъминланади.

Бозорни ўрганиб, шундай қарорга келдик: нафақат доимий маҳсулотларни, балки уларнинг янги-янги турларини ҳам кўпайтириш зарур. Самарқанд ва Оғалиқ саноат зоналарида мавжуд имкониятлардан оқилона фойдаланиш, биноларни таъмирлаш ва кенгайтириш эвазига ишлаб чиқаришнинг бир қанча янги турлари ўзлаштирилади. Йилига 1.5 миллион шартли банка консерва тайёрлайдиган цех, парҳез гўштни қотириш, товуқ гўштидан колбаса маҳсулотлари тайёрловчи цехлар шулар жумласидан. «Узгипросельстрой» институти топшириғимизга биноан куркачилик фермаси биноси лойиҳасини ишлаб чиқди ва унинг қурилиши жорий йил режасига киритилган.

Қайта ташкил этиш жараёнида чиқитлардан фойдаланишни мўлжаллаяпмиз. Товуқ патидан йилига 200 минг пар ёстиқ тайёрлайдиган цех ишламоқда. Парранда гўнги ҳам асқотади. У таркибида азот, фосфор, калий, кальций ва бошқа микробелгилар бўлган маҳаллий ўғитдир.

— Тухум, гўшт ва бошқа маҳсулотлар етиштиришга ихтисослашган бирлашманинг ташкил этилиши шубҳасиз ижтимоий соҳаларни ривожлантириш, ишчилар яшаш шароитини яхшилаш имконини беради. Бу борада қандай режалар белгиланган?

— Самарқанд ва Оғалиқ паррандачилик фабрикалари ишчиларига барча қулайликларни яратиш мақсадида ўз посёлкалари қурилишига ҳар йили юз минг сўмлаб маблағ ажратдилар. Самарқанд саноат зонасида шу йил сентябрида 20 квартирали үй фойдаланишга топширилади. Фельдшер-акушерлик пункти қурилиши тугалланмоқда. Стадион ёнида ёпиқ спорт комплексини барпо этиш кўзда тутилган. Оғалиқдаги посёлкада 280 ўринли болалар боғчаси ишга туширилди, янги ўқув йили бошлангунча 834 ўқувчига мўлжалланган мактаб тайёр бўлади. 400 ўринли клуб, савдо маркази, турар жой қурилмоқда. Дам олиш масканн ташкил қилиш мақсадида тоғ ёнбағридан 15 гектар сўлим жой ажратилди. Дала ҳовли учун ер берилаяпти.

Айтганларимнинг кўпчилиги келгусида қилинадиган ишлар. Тан олиш зарур, бугунги кунда одамларни ваъда билан ишонтириб бўлмайди, уларга амалий натижа керак. Лекин мен белгилаган режаларимизни тўлиқ амалга оширишга кафолат бераман. Фақат бунинг учун астойдил ҳаракат қилишимиз лозим.

Суҳбатдош: И. АҲМЕТОВ.

КЕЛАЖАККА ИШОНЧ

Жумҳурият коммунистлари, барча меҳнаткашлари Ўзбекистон Компартияси XXII съезди ҳужжатларини манфаатдорлик ва катта қизиқиш билан ўқиб-ўрганмоқдалар

Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди жумҳуриятда ижтимоий-иқтисодий аҳволни яхшилашнинг янги, аниқ йўл-йўриқларини кўрсатиб берди. Рўзномамиз идорасига келаётган хат-хабарларда кишилар республика коммунистларининг бўлиб ўтган анжумани, унинг ҳужжатлари ҳақида ўз фикр-мулоҳазаларини билдирмоқдалар. Қуйида шулардан айримлари билан танишасиз.

> **ҲОЗИР ХАЕЛИЙ РЕЖАЛАР, МАҲСУЛОТЛАРНИНГ ҲАЖМЛАРИ, ТОННАЛАР ВА КУБ МЕТРЛАР ПАРТИЯ КОМИТЕТЛАРИ ИШИГА БЕРИЛАДИГАН БАҲОНИНГ МЕЗОНИ ЭМАС... ОММАНИНГ КАЙФИЯТИ, ВАЗИЯТНИ ИДОРА ҚИЛА БИЛИШ ҚОБИЛИЯТИ СИЕСИЙ РАҲБАРЛИККА БАҲО БЕРИШНИНГ БОШ МЕЗОНИДИР.**
>
> **БИЗ, ҲАММАМИЗ БИТТА СИЕСИЙ ҚОНУНИЯТНИ ЯХШИ БИЛИБ ОЛИШИМИЗ КЕРАК: АГАР ПАРТИЯ КОМИТЕТИ ОММАДАН АЖРАЛИБ ҚОЛСА, АГАР У ОММАДАН ЯШИРИНИБ, ҚАБИНЕТЛАРГА КИРИБ УТИРАДИГАН БУЛСА, ОММА ҲАМ УНДАН ЮЗ УГИРИБ, БОШҚАЛАРГА МУРОЖААТ ҚИЛА БОШЛАЙДИ.**
>
> (Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг Ўзбекистон Компартияси XXII съездига Сиёсий маърузасидан).

ҲАМКОРЛИКДА ҲИКМАТ КЎП

М. МАДАЛИЕВ,
Қизилтепа районидаги «Ёш ленинчи» колхози партия комитетининг котиби

Ҳозирги ҳар бир кунимиз ғоят масъулиятли ҳисобланади. Жумҳуриятимиз, бутун мамлакат қийин иқтисодий ва сиёсий тангликни бошдан кечирмоқда. Барча куч-ғайрат: соғлом кучларни бирлаштириш, партияни демократиялаш ва поклаш жамиятимизнинг муқаддас принципларини сақлаш ҳамда мустаҳкамлашга қаратилган. Ўзбекистон Компартиясининг XXII съезди партия шаънига билдирилаётган турли фикрлар нотўғри эканлигини, аксинча, халқ ўртасида унинг обрў-эътибори, мавқеи баландлигини кўрсатди. Анжуман кўплаб етилган муаммоларни ҳал этиш, олға томон ҳаракат қилиш йўлларини белгилаб берди. Ундан жуда кўп саволларга жавоб топилди.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг партия XXII съездига Сиёсий маърузасида жумҳурият оммавий-сиёсий, маданий-маънавий турмушининг ҳамма қирралари яққол ифода этилган. Айниқса, ижтимоий-иқтисодий соҳага алоҳида эътибор берилгани кўпчилик қатори менга ҳам маъқул бўлди. Маърузада бу борадаги аҳвол тўлиқ қамраб олинган. Унда таъкидланганидек, «ишлаб чиқарувчи кучларни жойлаштиришдаги хатолар ва яроқсиз ёндашувлар, халқ хўжалигининг тузилишида, иқтисодиётнинг етакчи тармоқларини ривожлантиришда йўл қўйилган катта-катта хатолар ва номутаносибликлар оғир оқибатларга олиб келди. Халқ хўжалиги соҳасида бир қанча машаққатли муаммоларни вужудга келтирди. Жумҳуриятда ижтимоий, иқтисодий кескинлик кучайиб, танглик ҳолати юзага келишига сабаб бўлди».

Бу бизнинг районимизга ҳам тегишлидир. Саксонинчи йилларга келиб вазият анча қийинлашган эди. Жамиятни инқилобий қайта қуриш бошлангач, бирмунча ижобий ўзгаришлар рўй бераяпти. Иқтисодий зарар кўриб ишлаётган жамоалар тобора камаймоқда. 1986 йилда район бўйича 46 миллион сўм даромад қилинган бўлса, бултур 62 миллион сўмга етди. Фойда 10 миллион сўмни ташкил этди.

Иқтисодиёт мустаҳкамланаётгани ижтимоий соҳаларни ривожлантиришга имкон яратмоқда. Кейинги пайтларда қурилиш ва ободонлаштириш ишларига катта эътибор берилаяпти. Истироҳат боғлари кенгаймоқда, маданий-маиший хизмат кўрсатиш яхшиланаётир. Ҳозир райондаги барча хўжаликларда, жумладан бизнинг колхозда ҳам газлаштириш жадал олиб борилмоқда, водопроводлаштириш ишлари кучайди. Қишлоқда турмуш даражасини кўтаришга қаратилган бундай тадбирлар кишиларни мамнун этиб, жамият манфаати йўлида унумлироқ ишлашга руҳлантирмоқда.

Республика коммунистларининг анжуманида муҳим партиявий ҳужжатлар — КПСС Марказий Комитетининг партия XXVIII съездига ҳаракат дастури ва КПСС-нинг янги Устави лойиҳалари ҳақида ҳам кўплаб мулоҳазалар айтилди. Улар тўғрисида менинг фикрим шундай: Коммунистик партия съезди муҳокамасига қўйишдан аввал бу ҳужжатларни билдирилган таклифлар асосида синчиклаб, жиддий таҳрир қилиш керак. Устав лойиҳаси олдингисидан бутунлай бошқача эканлигини таъкидлаш лозим. Айниқса бошланғич партия ташкилотлари мустақиллиги оширилганлиги кўнгилдагидек бўлган. КПСС жамиятдаги ҳукмронлик мавқеидан воз кечганлиги боис эндиликда улар ҳам ўз фаолиятларини тубдан қайта қуришлари, майда-чуйда юмуш билан эмас, балки сиёсий, ташкилий-тарбиявий иш билан шуғулланишлари керак.

Жамият ҳам, Коммунистик партия ҳам янгиланиш даврини бошдан кечираётган шу кезларда ҳамкору ҳамжиҳатлик ҳар қачонгидан кўра муҳимдир. Шунда қисқа вақт ичида катта ишларни бажариш мумкин.

МУСТАҚИЛЛИК КЎПРОҚ БЎЛСИН

К. МУСАЕВ,
«Узагрострой» молия бошқармаси бошлиғи

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитетининг партия XXII съездига Сиёсий маърузасида билдирилган фикрларга тўла-тўкис қўшиламан. «Жумҳуриятимизнинг ижтимоий-иқтисодий аҳволи» ва «Самарали мустақил иқтисодиёт учун» бўлимлари айниқса менда катта таассурот қолдирди. Ҳеч бир муболағасиз ишонч билан айтиш мумкинки, республика коммунистлари, барча халқлари бўлиб ўтган анжумандан бугунги куннинг кескин иқтисодий ва ижтимоий муаммолари ҳақида етарлича маълумот олдилар.

Соғлом фикрли ҳар бир кишида шундай савол туғилиши мумкин: бой ресурсларга, ишлаб чиқариш ва илмий-техникавий имкониятларга, қулай табиий-иқлим шароитига эга бўлган жумҳурият нима учун аҳоли турмуш даражаси жиҳатидан мамлакатда энг охирги ўринлардан бирида турибди? Съездда бунга тўғри жавоб берилди: Ўзбекистон иқтисодиётига бир томонлама муносабатда бўлинди. Маъмурий-буйруқбозлик усули шунга олиб келди.

Фақат иқтисодий мустақилликкина жумҳуриятни барқарор, ҳар томонлама ривожлантиришга кафолат бериши, мавжуд ресурсларни халқ манфаатлари учун йўналтиришга имкон яратиши мумкин. Бу гапни умрининг талай қисмини қишлоқ қурилишига сарфлаган киши сифатида айтаяпман. Пудратчи ташкилотларнинг мустақиллиги, иқтисодий ислоҳотни амалга ошириш йўлида ҳали жуда кўп тўсиқлар бор. Жумладан, молия-кредит механизми, капитал маблағларни режалаштириш такомилга етказилмаганлиги ишга жиддий халақит бермоқда.

Маърузада қишлоқнинг ижтимоий қиёфасини қайта қуришга сарфланиши мўлжалланган марказлаштирилган капитал маблағлар тўғрисида алоҳида гапирилгани бизни жуда мамнун этди. Қурилиш бўлинмаларимиз кучи билан қишлоқларда бир миллион квадрат метрдан зиёд турар жой, юзлаб мактаб, болалар боғчалари, шифохоналар, клублар ва бошқа маданий-маиший бинолар бунёд этиш кўзланган. Бажариладиган ишлар ҳажми тобора ортиб бориши шубҳасиз. Айни пайтда съезд белгилаб берган вазифаларни адо этиш учун мустақилликни ошириш, хўжалик юритишнинг илғор усулларини кенгроқ қўлланиш лозим.

Ўзбекистон Компартияси XXII съезди жумҳурият ижтимоий-сиёсий ҳаётида катта воқеа бўлди. Анжуманда нафақат коммунистларни, балки бутун республика аҳлини ўйлантираётган масалалар муҳокама қилинди, кўплаб етилган муаммоларни ҳал этишнинг йўл-йўриқлари ойдинлаштириб олинди.

СУРАТДА: урганчлик делегатлардан бир гуруҳи — район партия комитетининг биринчи котиби У. Мадаминов (чапдан), 2-бройлер фабрикаси товуқбоқари Ҳ. Қурбонова ва Охунбобоев номли колхоз бошқаруви раиси Р. Болтаев съезд, унинг ҳужжатлари хусусида суҳбатлашмоқдалар.

Б. АЛИМОВ олган сурат.

ТАҚДИР ЎЗ ҚЎЛИМИЗДА

Р. ҒОФУРОВА,
Уйчи шойи тўқиш ишлаб чиқариш бирлашмасининг ишчиси, Ўзбекистон Компартияси XXII съезди делегати

Ўзбекистон Компартиясининг XXII съездидан тамоман бошқа одам бўлиб қайтдим. Хўжаликларда ўтказилган йиғилишларда ўз таассуротларим билан ўртоқлашдим. Одамларга зимдан назар соламан: анжуманда қабул қилинган тарихий ҳужжатлар уларнинг келажакка бўлган ишончини мустаҳкамлади, унумли меҳнатга чорлади. Сиёсий маърузада, музокараларда қатнашган нотиқларнинг сўзларида республикадаги танг аҳволнинг туб сабаблари очиқ-ойдин кўрсатилди. Ўзбекистонда ҳар бир киши аввало пахтакор. Жумҳурият пахта мустақиллигини таъминлаш учун байналмилал бурчини адо этди. Аммо ношудлигимиз, келишувчанлигимиз туфайли жаннатмисол боғларимиз, сабзавот экишга мўлжалланган серҳосил ерларимиздан айрилдик. Энг ачинарлиси — эрта тонгдан то кун ботгунга қадар заҳмат чекиб ишлайдиган қишлоқ меҳнаткаши асосан нон-чой билан тирикчилик қиладиган бўлиб қолди...

Инсоф билан айтганда, жумҳурият раҳбарияти камчиликларни тан олиб, ҳаётни яхшилаш сари таъсирчан тадбирларни амалга ошираяпти. Кўп болали оилаларга нафақани ошириш, бошланғич синф ўқувчиларини бепул овқатлантириш, деҳқонга томорқа бериш, тил ҳақидаги қонун — буларнинг ҳаммаси халқ дилида эзгуликка умид туғдирди. Аммо биз ўз бойлигимизга ўзимиз эгалик қилишимиз кераклиги хусусидаги гаплар ҳали қоғозда.

Музокараларда қатнашган баъзи партия ходимлари негадир фақат рус тилида гапиришди. Ўзимга ўзим савол бераман: «Хўш, бундайлар ўз она тилларини унутиб юборишмаганмикин? Ахир, давлат тилини барча ерда жорий этиш учун партия ходимларининг ўзлари биринчи галда намуна бўлишлари керак-ку?!»

Анжуман ютуқ ва камчиликларни ойдинлаштириб берди. Энди гап-сўзларни йиғиштириб, амалий ишга ўтиш керак, деган фикр маърузаларда қизил ип бўлиб ўтди. Оддий коммунист, съезд делегати сифатида тадбиркорлик, ташаббускорлик кўрсатиб ишлашга ҳаракат қилаяпман. Оширилган мажбурият олдим. Кунлик нормани бир ярим ҳисса адо этаяпман. С. Зокирова, М. Каримова, Х. Олимова каби ҳамкасбларим имкониятлардан унумли фойдаланиб мусобақада пешқадамлик қилишаяпти. Эртанги кунга ишонч, соғлом ижодий муҳит шарофати халқимизга манзур бўлаётган сержило атласларимизда ўз ифодасини топаётир. Ўзаро йиғилишларда мендан: «Эртанги кунимиз қандай бўлади?» — деб сўрашади. Жавоби тайин: ҳаётимиз, тақдиримиз, дастурхонимизнинг тўкин бўлиши ўзимизга, меҳнатимизга боғлиқ.

Социалистик мусобақа ғолиблари

ЮТУҚНИНГ УЧ ОМИЛИ

Қўш қаватли идорада совхоз раҳбарларидан ҳеч бирини топа олмадик.

— Ҳозир иш қайнаган кез, — деди навбатчи. — Пилла мавсуми, иккинчи томонда ғўза яганаси, учинчи тарафда беда ўрими, ғалла парвариши, чорва дегандай. Бундай пайтда хонада ўтириш кимнинг ҳам кўнглига сиғарди. Маматқул ака ем-хашак бригадири билан кетди. Менимча, йўнғичқа ўрилаётган жойда бўлишса керак.

Чўл қуёшида қорайган, тўладан келган, қоматдор директорни чиндан ҳам бедазорда учратдик. Озуқакорларга ниманидир уқтираётганди.

— Қаранг, пичанни кечикиб йиғиштиришаяпти, — сўрашганимиздан кейин у куйиб-пишишининг сабабини менга изоҳлай бошлади. — Ахир ортиқча қуритиш емишнинг сифатини пасайтиришини яхши тушунишади. Билиб туриб шундай қилишларига ҳайронман.

— Бошқа такрорланмайди, — деди беда бригадири хатога иқрор бўлиб. — Ишчилар билан яна гаплашиб оламиз...

Директор билан сут-товар фермасига жўнадик. Йўл-йўлакай гоҳ пахта, гоҳ озуқа, гоҳ полиз ва сабзавот майдонлари кўзга ташланади. Маматқул Оролов — қайта қуриш, ошкоралик ва демократия шарофати билан сайланган раҳбар. Тўрт йил муқаддам эрта кўкламда уни ишчиларнинг ўзи директорликка танлашди. Бунгача узоқ йиллар бригадага, сўнгра бўлимга бошчилик қилганди. Чўлқуварлар адашмаган эканлар: у хўжаликни дадил юргизиб келаяпти. Барча соҳаларда меҳнат ютуқлари кўпаймоқда. Дастлаб пахтачиликни кўзлаб ташкил этилган Қарши даштидаги мазкур совхозда эндиликда бошқа тармоқлар ҳам жадал ривожланаётир.

— Илгари бизда ҳам ғўза танҳо экин эди, — дея гап бошлади Маматқул ака. — Бунинг ерга, қолган соҳаларга ёмон таъсири бўлди. Ҳадеб экилавергани учун замин чигитдан безди, ҳосилдорлик камайди. Дашт ўзлаштирилаётганда йўл қўйилган камчиликлар юзага чиқди. Коллектор ва дренаж қувурлари шошиб, чала-чулпа қурилгани учун шўрланиш кучайди. Раҳбар сифатида мени энг аввало ана шу нуқсонларни тузатиб, аҳволни ўнглаш, тупроқ таркибини яхшилаш муаммолари ўйлантирди. Ҳозир шароит бирмунча яхши, лекин хотиржамликка ҳали эрта. Пахта яккаҳокимлиги барҳам топди, унинг майдонини йил сайин камайтираяпмиз. Бўшаган пайкалларда озиқ-овқат экинлари ва чорва озуқаси етиштирилмоқда. Айни пайтда бундай экинлар салкам 1.200 гектарни ишғол этади.

Илғор тажриба кенг қўлланилаётгани, раҳбарият томонидан алоҳида эътибор берилаётгани туфайли жамоат чорвачилиги кейинги йилларда фойдали тармоққа айланди. Айниқса, сутчиликда қувончли натижалар қўлга киритилмоқда. Совхоз бу борада сўнгги беш-олти йилдан бери мунтазам Бутуниттифоқ ва жумҳурият социалистик мусобақаларида ғолиблар қаторидан ўрин олиб келаяпти. 1989 йилда сут етиштириш ва давлатга сотиш, соғин сигирлар маҳсулдорлигини ошириш бўйича юксак кўрсаткичларга эришиб, Ўзбекистон ССР Қишлоқ хўжалиги давлат-кооператив комитети ва агросаноат комплекси ходимлари касаба уюшмалари жумҳурият комитетининг фахрий дипломи ҳамда пул мукофоти билан тақдирланди.

Чорвадорлар ўтган йилги барча топшириқларни муваффақиятли уддалашди. Сут-товар фермаси жамоаси мўлжалдагидан қарийб икки юз тонна зиёд, яъни жами 750 тонна маҳсулот тайёрлаб, режани 1,4 баравар ошириб бажарди. Соғин сигирлар маҳсулдорлиги ўртача 3 минг килограммдан зиёдроқ бўлди. Шунингдек, давлатга 140 тонна гўшт, 110 минг дона тухум сотилди ёки белгиланган режалар тегишли равишда 118 ва 104 фоиз адо этилди. Бузоқ олиш топшириғи ҳам ўринлатилди.

— Чорвачиликда қўлга киритилаётган ютуқлар пухта асосга эга, — дея гапида давом этди директор. — Аввало у ёки бу соҳанинг ривожи эътиборга, ғамхўрликка боғлиқ. Лекин мен зарбдор тармоқда муваффақиятнинг уч муҳим омилини алоҳида таъкидлашни истардим. Биринчиси, моллар зотини яхшилаш. Илгари жайдари сигирлар харид қилиниб, «чорванг борми бор, ферманг борми бор» қабилида бўлинган. Саксонинчи йиллар бошида наслдор говмишлар сотиб олинди. Иккинчиси, мустаҳкам озуқа базаси яратиш. Сигирнинг сути тилида, деб бежиз айтилмаган. Шунинг учун ем-хашак майдонлари кенгайтирилди, сервитамин, тўйимли емиш тайёрлашга зўр берилди. Фермада озуқа цехи қурилиб, ишга туширилди. Учинчиси, тармоқда илғорлар тажрибаси ва иш усулларини кенг қўлланиш. Мутахассислар, чорвадорлар бошқа хўжаликларда бўлишиб, касб сирларини ўрганиб қайтишди. Меҳнатга ёндашув тубдан ўзгарди, ишни ташкил этиш ҳамда унга ҳақ тўлашнинг янги шакллари жорий қилинди.

Совхоз сут-товар фермаси ҳовлисида ҳаёт қайнайди. Бир томонда қаторасига қурилган молхоналар, иккинчи ёқда емиш ғарамлари, учинчи тарафда эса моллар яйратиладиган айвончали сайхон. Чорвадорларнинг кийим алмаштириш, дам олиш хоналари, мудир, ветеринар шифокор ва бошқаларнинг ишхоналари бир бинода жойлашган.

— Фермамизда 270 бош соғин сигир бор, — дейди мудир Алпомиш Усмонов. — Жамоамиз аъзолари бу йил ютуқларни янада мустаҳкамлашга бел боғлашган. Говмишлар маҳсулдорлиги 3 минг килограммдан камайтирилмайди. Камида 250 та бузоқ олиш режалаштирилган. Ҳозирча эришилаётган натижалар ёмон эмас.

Бу ерда жами 34 киши ишлайди, шулардан 20 нафари сигирсоғар. Ҳар қайсисига 17—18 тадан говмиш бириктилган. Илғорлар билан танишдик. Ўрозхол Қорақулова, Гулобод Маҳкамова, Момогул Ҳайдарова, Гавҳар Қаршиева, Нигора Янгиева... Уларнинг ҳаммаси бултур ҳар сигирдан 3100—3200 килограммдан сут соғиб олган. Ёшларнинг тажрибали ҳамкасблари билан ўзаро беллашиб меҳнат қилаётгани айниқса қувонарлидир. Жумладан, Нигора Янгиева ўрта мактабни тугатгач, тўғри фермага келди. Бу ерда ишлаётганига атиги тўрт йил бўлаяпти, аммо шу фурсат ичида касбига фидойи, меҳнатсевар эканлигини кўрсатди. Айни пайтда 18 бош сигирни парваришлаяпти.

— Менда соғувчиликка онам Зулайҳо Муродова ҳавас уйғотганлар, — дейди Нигора. — Бултур ҳар сигирдан ўртача 3200 килограммдан сут соғдим. Бу йилги мўлжалим ҳам шундай. Ҳозиргача олти ойлик шахсий режамни бажардим. Кунлик соғим говмиш ҳисобига 12—13 килограммдан тушаяпти.

Фермада тўрт хил миллат вакиллари меҳнат қилмоқдалар. Жамоада ҳурмат, дўстлик, ҳамжиҳатлик, юксак масъулият ва мустаҳкам интизом қарор топган. Сигирсоғар, молбоқар ва бузоқбоқарлар ўртасида алоҳида-алоҳида мусобақа йўлга қўйилган.

— Чорвадорлар меҳнатга ҳақ тўлашнинг нарядсиз усули асосида иш юритишмоқда, — дейди директор М. Оролов. — Бу тўғрида маъмурият билан сут-товар фермаси ўртасида шартнома тузилган. Унда молларнинг сони, ишлаб чиқариш кўрсаткичлари, томонларнинг мажбуриятлари аниқ кўрсатилган. Агар ферма аҳли аҳднома шартларини ошириб бажарса қанча мукофот, устама ҳақ олишлари ҳам белгиланган. Масалан, сутнинг ёғлилик даражаси мўлжалдагидан бир фоиз зиёд бўлса сигирсоғар ва молбоқарларга иш ҳақининг 3 фоизи миқдорида қўшимча тўланади. Агар ёғлилик бир фоиз камайса, уларнинг иш ҳақи қисқаради. Бундай талаб шубҳасиз чорвадорнинг ўз ишига масъулиятни оширади.

Нишон районидаги Сальвадор Альенде номли совхоз чорвадорлари айни кунларда КПСС XXVIII съезди шарафига мусобақани қизитиб ишламоқдалар. Улар жумҳурият коммунистларининг катта анжумани очилган кунгача сут тайёрлаш бўйича ярим йиллик топшириқни ошириб уддаладилар. Шунингдек, чорва қишловига ҳозирдан пухта тайёргарлик бошланди. Мавжуд 850 гектардан зиёд ерда беда, 120 гектар майдонда маккажўхори, 250 гектарда арпа, 150 гектарда буғдой, 20 гектарда лавлаги экинлари оби-тобида парвариш қилинаяпти. Мақсад мўл-кўл озуқа жамғариб, эришилган натижаларни мустаҳкамлаш, ютуқларни кўпайтиришдан иборат.

Э. ИБРОҲИМОВ,
«Қишлоқ ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

* * *

Рассом Маҳмуд ЖЎРАЕВ чизган расмларда совхоз директори М. Оролов ва илғор сигирсоғар У. Қорақуловани кўриб турибсиз.

СОВЕТ ИТТИФОҚИДИР БИЗНИНГ ВАТАНИМИЗ

● **ЛИПЕЦК.** Липецк трактор заводида украиналик олимлар лойиҳаси асосида яратилган газ тозалаш иншоотлари комплекси ишга тушди. Бу шаҳардаги экология вазиятини соғломлаштириш имконини беради. Атроф муҳитини муҳофаза этувчилар ҳаракати, уларнинг фикрича, мустаҳкам илмий-техник пойдеворга эга бўлгандагина зарур кўлам касб этади. Илгари, оммавий тадбирлар даврида шаҳарликлар минглаб туп кўчатлар ўтказишар, кейин эса бу кўчатлар заҳарланган ҳавода, кислотали ёмғирлар остида қуриб қоларди. Атмосфера ва сувнинг ҳолатини аниқ белгилаш учун кенг миқёсли жиддий тадқиқотлар ўтказиш керак бўлди. Ташаббускорларнинг куч-ғайрати ҳозир экология жиҳатидан хавфсиз деб бўлмайдиган ишлаб чиқаришлар фаолиятини назорат қилишга қаратилган. Маҳаллий матбуотда мунтазам эълон қилиниб турадиган экология кундаликлари кенг жамоатчиликни бефарқ қолдирмади.

● **ТБИЛИСИ.** Колхида ерларининг ҳосилдорлик кучи яна тикланмоқда. Жумҳурият мелиораторлари Абаш районининг Сужун массивидаги ботқоққа айлана бошлаган қарийб олти юз гектар ерни қишлоқ хўжалик майдонлари учун ажратиб бердилар. Колхида паст текислигининг чўл ҳудудида яна субтропик деҳқончиликни, хусусан чой ва цитрус етиштиришни янада ривожлантириш давом этмоқда. Паст текислик ҳудуди қишлоқ хўжалигининг юқори даромадли анъанавий тармоқларига зарар етказмай туриб, масалан, озуқа тайёрлаш билан шуғулланиш учун етарли даражада кенгдир.

● **ХАРЬКОВ.** Харьков трактор заводида АҚШга жўнатиш учун мўлжалланган 165 от кучига эга бўлган янги турдаги тракторлар туркуми тайёрлаб бўлинди. Америкалик фермерларга техника етказиб бериш тўғрисидаги савдо битимини корхонада ташкил қилинган ташқи савдо фирмаси тузган. Экспорт операциялари жўнроқ ва тезроқ амалга ошириладиган қилинган. Шартномада кўзда тутилган муддатларга қатъий риоя этилмоқда: 20 та машина ишлаб чиқарилди, уларнинг ярми океан ортига жўнатилди. АҚШга шудгорлаш тракторлари етказиб бериш ўтган йилдагига нисбатан уч баравар кўпайди ва қарийб 100 агрегатни ташкил қилмоқда. Канада, Австралия, Франция, Испания, Финляндия сотиб олаётган тракторларнинг умумий миқдори икки баравар ошди. Давлат бюджетига ажратмалар ўтказилганидан кейин валютанинг деярли ярми завод ҳисобига тушади.

● **МОСКВА.** 6 июнь куни ташкил топган Россия соғлиқни сақлаш ходимлари касаба уюшмаси Марказий Комитети шу бирлашманинг тўрт миллион аъзоси номидан РСФСР мустақил касаба уюшмалари федерацияси (РМКУФ)га кириш тўғрисида қарор қабул қилди. Апрель ойида Якутия АССР, Калинин ва Смоленск областлари регионал касаба ташкилотлари, РСФСР изқуварлик хизмати ходимлари мустақил касаба уюшмаси Марказий Комитети шу федерациянинг дастлабки аъзолари бўлишган эди. Ҳозирги кунга келиб яна 24 та ўлка ва вилоят касаба уюшмаси кенгаши, тўртта жумҳурият тармоқ комитети, ўрта бўғиндаги бир қанча касаба бирлашмаси РМКУФга аъзо бўлишга қарор қилганлиги тўғрисида хабар беришди. Уларнинг барчаси касаба союзларининг ўттиз миллиондан зиёд аъзоси манфаатларини ҳимоя қилади.

● **ЛЕНИНГРАД.** Доимий ишга туширилган механизациялашган сузувчи комплекс Нева дарёси устидаги машҳур кўприкларнинг улуғвор гўзаллигини, уларнинг юксак техник ҳолатини сақлаб туришга ёрдам беради. Бу комплекс ремонт ва профилактика ишларини олиб бориш, Ленинград кўприкларини таъмирлаш учун мўлжалланган. Петрокрепостдаги «Нева кемаларини тузатиш ва кемасозлик заводи» бирлашмасида тайёрланган бу янги техник восита пастак кўприклар остига кириши ва хилма-хил операцияларини бажариши мумкин.

ҲОДИСАНИ ТАДҚИҚ ЭТАМИЗ

БЕКОР ҚЎЛЛАР

УЛАРНИ ҚАЙ ТАРЗДА ВА ҚАНДАЙ ИШ БИЛАН ТАЪМИНЛАШ МУМКИН?

Мухбиримизнинг СССР халқ депутати, СССР Олий Советининг Аграр муаммолар ва озиқ-овқат комитети аъзоси Р. А. АЛЛАЁРОВ билан суҳбатида гап шу ҳақда борди.

— **Режепбой Аллаёрович, қишлоқ аҳолисининг иш билан бандлигига доир аҳволга сиз қандай баҳо берасиз?**

— Мамлакатимизнинг турли музофотларидаги қишлоқларда демографик вазият бир хилда эмас. Россиянинг Ноқоратупроқ минтақасида ишчи қўллар ниҳоятда етишмай турган бир пайтда бошқа регионларда, хусусан Ўрта Осиё жумҳуриятларида улар ортиқчадир. Нега шундай аҳвол вужудга келди?

Узоқ вақт мобайнида кўпгина сиёсатчилар ва олимлар шаҳар билан қишлоқ ўртасидаги чегарани йўқотиш шиорини ўртага қўявердилар. Бу даъват амалда қай тарзда бажарилди? Жуда оддий. Йириклаштирилган қишлоқларда жамики замонавий коммунал-маиший неъматлардан баҳраманд этиш мақсадида майда аҳоли пунктларини кўчириш авж олди. Сон-саноқсиз қўрғонлар ва қишлоқларга «истиқболсиз» деган тамға босилди. Табиийки, уларга ҳеч нима — на мих, на ғишт берилмасди. Бунинг устига мавжуд муассасалар — тиббиёт пункти, мактаб, дўкон ҳам ёпиб қўйилаверди. Уларсиз яшаб бўладими? Истасанг-истамасанг, қишлоқни тарк этишга мажбур бўласан. Оқибати нима билан тугаганини эндиликда ҳаммамиз яққол кўриб турибмиз. Мамлакатнинг Европа қисмида қишлоқлар ишга яроқли аҳолининг аксариятидан маҳрум бўлди, меҳнат ресурслари баланси бузилди.

Миграция йил сайин ўсиб борди. Ҳатто кундалик турмуш учун энг зарур шарт-шароит яратилмаган кичик посёлкалар, қишлоқлар ва хуторларда одамларнинг яшаши учун ноқулайликлар пайдо бўлиб, тобора кучая борди. Бугунги кунда бундай ноқулайликларга ҳеч ким тоқат қилмайди, аҳолининг турмуш эҳтиёжлари ва маданий талаблари тинмай ўсмоқда. Устига устак радио ойлар мобайнида чурқ этмайди, чироқ ўчиб қолади, нон-туз ўз вақтида олиб келинмайди. Бунга яна шуни қўшимча қилиш мумкинки, касб-ҳунар танлаш имконияти чекланган, кундалик мулоқот қамрови тор, ҳаракат қийинчиликлари ва ҳоказо қусурлар кўп. Ҳар йили минг-минглаб одамлар қишлоқдан кетиб қолишаётганига сабаб ана шундадир.

Бундай аҳвол Россиянинг жуда кўп вилоятларига хос. Псков, Калинин, Ярославль, Иваново, Пенза, Свердловск, Саратов областларининг қишлоқ районларида бўлсангиз, ҳамма жойда бир хил манзарани кўрасиз: қишлоқлар ҳувиллаган, тобора сўниб бораяпти. Мол-ҳолга қарайдиган, далага ишлов берадиган, ҳосилни йиғиштириб оладиган одам йўқ.

Украина, Белоруссия ва Молдавияда ҳам шундай муаммо мавжуд.

— **Сизнинг музофотингизда аҳвол қандай?**

— Бизда, яъни Туркманистонда бошқа кулфат пайдо бўлган—одамлар ортиқча, ишсизлик ўсиб бормоқда. Фақат биздагина эмас, Ўрта Осиёнинг бошқа жумҳуриятларида, Жанубий Қозоғистон, Кавказорти ва Шимолий Кавказда ҳам аҳвол шу. Туғилиш даражаси юқори, оилалар катта. Кўчиб кетаётганлар озчиликни ташкил этишади — ўтроқ бўлиб яшашга одатланишган. Иш билан таъминлаш эса мушкул — ўрин етишмайди. Қишлоқда ҳам, шаҳарда ҳам. Қишлоқ хўжалик ишлаб чиқариши тор йўналишда — пахта яккаҳокимлиги устунлик қилаяпти. Бинобарин, хом ашё жойларнинг ўзида қайта ишланмайди, қаерларгадир олиб кетишмоқда. Шаҳарларда саноатнинг илм талаб қиладиган тармоқлари йўқ ҳисоби. Натижа — бекорчиларнинг жуда катта армияси пайдо бўлган.

Табиийки, бундай аҳвол аҳоли турмуш даражасининг пасайиб кетишига олиб келади, турли-туман маиший, иқтисодий ва бошқа муаммолар илдиз отишига, ижтимоий кескинликнинг зўрайишига сабаб бўлади. Нима қилиш керак?

Бугунги кунда ўткир муаммолардан қўл силташ, индамай кетиш мумкин эмас, аниқроғи, бунинг умуман иложи йўқ. Шарқда «Касални яширсанг, иситмаси ошкор қилади» деган мақол бор. Шунинг учун ҳам ишсизлар дард-алами тобора баландроқ ва кескинроқ эшитилмоқда.

Шу соҳада қандай ишлар қилинди? 1986—1988 йиллар мобайнида Ўрта Осиё, Кавказорти ва Шимолий Кавказдаги иттифоқдош ва автоном жумҳуриятларнинг халқ хўжалигига ярим миллиондан зиёд киши жалб этилди. Ишчи ва хизматчилар сонининг ўсиш суръатлари мамлакат миқёсида 1,1 фоиз бўлгани ҳолда мазкур жойларда ўртача 5,9 фоизни ташкил этди.

Шунга қарамай бу тадбир кутилган натижани бермади. Ўзбекистон, Тожикистон, Туркманистон, Қирғизистон ва Озарбайжонда беиш аҳоли салмоғи 1990 йилга келиб янада ортди, Шимолий Осетия, Қабарда-Болқор, Доғистон ва Чечен-Ингушия автоном жумҳуриятларида эса ишсизлик ўтган йилги даражада қолди. 5,9 миллион кишидан 3 миллионга яқини аслини олганда бекорчи ҳисобланади.

— **Сиз ишсизлик келтириб чиқарадиган салбий ижтимоий оқибатларни тилга олиб ўтдингиз. Шу ҳақда муфассалроқ гапириб бера оласизми?**

— Бу саволга жавобни шундай мисолдан бошламоқчиман, у ишсизлик оқибатларини бартараф этиш осон эмаслигини кўрсатади. Мен ишлаб турган Тошҳовуздаги Калинин номли колхозда биз бундан уч йил муқаддам ижарани ташкил этишга ҳаракат қилдик, бинобарин, анча-мунча бекорчи одамлар бўлган ўз жойимизда эмас, балки Россиянинг ишчи қўлларга ниҳоятда муҳтожлик сезилаётган қолоқ хўжаликларидан бирида шундай ишга қўл урдик. Айтайлик, улар билан картошка етиштириш тўғрисида шартнома тузмоқчи бўлдик. Маҳсулотнинг бир қисмини ўша жойда сотиш, қолганини эса ўзимизга олиб келиш мумкин эди. Одамлар билан маслаҳатлашиш лозим деб топдик, Бригадаларда, ғишт заводида йиғилишлар ўтказдик. Фикримиз кўпчиликка маъқул тушди. Фойдаси яққол кўриниб турарди — одамлар иш билан таъминланиб, уларга пул топиш имкони туғилар, иккинчи томондан эса қимматли маҳсулотга эга бўлардик. Натижа нима билан тугади? Ишлашга муҳтож 250 нафар кишидан фақат 20 тага яқинигина таклифни қўллаб-қувватлади. Бошқалар эса «Ўзга жойни қилмагил орзу, ҳар ерда бор тош ва тарозу» деган мақолни такрорлаб қўя қолишди. Одамларни ҳам тушуниш мумкин: кўпчилик кўчиш билан боғлиқ қийинчиликлардан чўчийди, иши юришиб кетишига шубҳа билан қарайди. Негаки, ҳамма нарса — иқлим ҳам, одамлар ҳам, замин ҳам бутунлай бошқача-да. Мана сизга муаммонинг яна бир қирраси.

Нима ҳам қила олардингиз? Кўпчилик учун иш йўқлиги сабабли улар қадрдон жойларини ташлаб, бошқа ердан ўзларига юмуш топишга мажбур бўлмоқдалар. Биргина бизнинг хозимиздан доимий, кафолатли иш топиш мақсадида катта ёшдаги аҳолининг 30 фоизга яқини кетиб қолмоқда. Улар асосан эркаклар, механизаторлардир.

Бекор юрган ёшлар сони ўсиб бораётганлиги жиддий ташвиш туғдиради. Менга СССР Олий Советининг аъзоси сифатида ота-оналар, Тошҳовуз вилоятидаги мактабларнинг директорлари ва муаллимлари ўқишни битираётганлар сони кўпайиб бораётганлиги, улар на таълимни давом эттиришаётгани ва на ишлашаётгани ҳақида ташвишланиб ёзишмоқда. Фақат биздагина аҳвол шундай эмас.

Бекор аҳоли сони кўпайиб бораётганлиги жиддий ижтимоий кулфат туғдириши мумкин. Шунинг натижасида турли хил салбий ҳолатлар, масалан, текинхўрлик, чайқовчилик, ичкиликбозлик, гиёҳвандлик, ўғрилик, ижтимоий-руҳий кескинлик пайдо бўлади.

Ишсизлик вазиятни ёмонлаштиради, жиноятчиликнинг кўпайишига олиб келади, жумҳуриятларда миллатлараро муносабатлар кучайишига таъсир этади. Баъзи экстремистик ва миллатчилик кайфиятидаги одамлар бундай кескинликдан фойдаланиб қоладилар, улар миллатлараро низо уйғотишга ҳаракат қиладилар. Ҳозирги пайтда биз Фарғона, Небит-Доғ, Тоғли Қорабоғ, Грузия, Тожикистонда содир бўлган воқеалардан хабардормиз... Миллатлараро можароларнинг қонуний оқибати сифатида аҳоли миграцияси авж олаяпти, бу ҳол табиий равишда одамларни иш билан таъминлаш муаммосини ҳал этишни янада мушкуллаштирмоқда.

Тоғли Қорабоғдаги ҳаммага маълум воқеалар шунга олиб келдики, 1989 йил бошида Озарбайжон ва Арманистонда 300 мингдан зиёд қочоқ пайдо бўлди. Бу эса шусиз ҳам мураккаб вазиятни чуқурлаштириб юборди.

— **Сиз қандай ўйлайсиз, бундай салбий жараёнлар янада кучайишининг олдини олиш мумкинми?**

— Мана шу ташвишли ҳолатлар ва далиллар муайян даражада иттифоқдош ҳамда автоном жумҳуриятларнинг раҳбарлари аҳолини иш билан таъминлаш ҳақида ўз вақтида ғамхўрлик кўрсатмаганликлари, ишсизликнинг хонавайрон этувчи оқибатларини тугатиш юзасидан астойдил кураш олиб бормаганликлари билан боғлиқдир. Эртанги кун ташвиши чекилмагани, истиқболни кўзлаб иш тутилмагани ҳам панд бераяпти, албатта.

Ҳозирга қадар бир қатор халқ хўжалиги асосан умумиттифоқ фондига табиий ва қишлоқ хўжалик хом ашёларини етказиб беришга йўналтириб келинди, холос. Бунда уларнинг меҳнат ресурслари, ишлаб чиқарувчи кучларнинг жойлашуви яхши эътиборга олинмади. Агар одамлар ишсиз қолсалар, бу ҳол ҳеч кимни ташвишлантирмаяпти. Ҳар ким ўз ғамини ўзи есин, деган қабилда бўлаяпти. Бинобарин, ана шу жойларда аҳолининг ўсиши мамлакатдаги ўртача кўрсаткичга нисбатан уч баравар юқори.

Бугунги кунда аҳоли сонининг ўсишини ҳар томонлама ҳисобга олиш, унинг сифат белгиларини яхшилашга ёрдам берадиган дастурларни бажариш ниҳоятда муҳимдир. Бироқ ҳозирга қадар комплекс ва умумдавлат демографик программаси ишлаб чиқилмаган. Мазкур муаммони олимлар ва мутахассисларни — демографлар, иқтисодчилар, социологлар, ҳуқуқшунослар ва ҳоказоларни кенг жалб этган ҳолда пишиқ-пухта, атрофлича синчиклаб ўрганиб чиқиш жуда зарур, деб ҳисоблайман. Ҳокимиятнинг маҳаллий ва жумҳурият органлари ташаббусига таяниб ана шундай ёндашув йўли билангина муаммони ҳал этиш мумкин.

— **Жаҳон амалиётида ана шундай вазият вужудга келганда уни енгиб ўта олган мамлакатлар борми?**

— Ҳа, бор. Бу — Хитой, Жанубий Корея, Таиланд, Гонконг, Сингапур. Мазкур мамлакатларда кам малакали ишчи кучлари ортиқча бўлиб қолганида кўп меҳнат талаб қиладиган тармоқларни илғор технология асосида ривожлантириш йўлидан боришди. Бунга қандай эришилди? Ўта мураккаб меҳнат талаб этмайдиган корхоналар очилди.

Хитойда 1979—1984 йилларда амалга оширилган меҳнатни бошқариш ислоҳоти тажрибаси анча ибратлидир. Дарҳақиқат, у ерда бор-йўғи беш йил ичида маҳсулотнинг кўпгина турларини ялпи ишлаб чиқариш бўйича биринчи ўринга кўтарилишга қандай муваффақ бўлинди? Шаҳар ва қишлоқларда оилавий пудрат усули кенг қўлланилди. Чет эл маблағи жалб этилган ҳолда турли хил иқтисодий бирлашмалар тузилди. Қишлоқлар, алоҳида хонадонлар у ёки бу саноат ва қишлоқ хўжалиги маҳсулоти ишлаб чиқаришга ихтисослаштирилди.

Ислоҳотда мутахассисларни техникавий жиҳатдан тайёрлаш, уларни ишга жойлаштириш, жамиятнинг меҳнат ресурсларини идора қилиш масалалари ҳам кўзда тутилган эди. Энг аввало илгариги пайтларда эътибор бермай келинган ҳунар-техника тайёргарлиги системасига муносабат ўзгарди. Бизда бу система қандай йўлга қўйилганини эслайлик: ўсмир корхонага келади, у иш жараёнида меҳнат кўникмаларини эгаллай боради. Хитойда эса бутунлай бошқача: энг аввало ўқитишади, сўнгра эса конкурс асосида у ёки бу ишни бажариш учун танлаб олишади.

Меҳнат муносабатлари шартнома ва конкурс асосларида белгиланади. Агар ходим у ёки бу моддани бузса, маъмурият шартномани бекор қилиш ҳуқуқига эга.

Меҳнат ресурсларини идора қилиш ҳам юксак даражада йўлга қўйилган. Корхоналар ишчи кучларининг, айниқса муайян музофотдаги ишчи кучларининг сони ҳисобга олинган ҳолда жойлаштирилган. Беш йил мобайнида 46 миллион киши иш билан таъминланди, ишсизлик даражаси 5,9 фоиздан 1,9 фоизга туширилди. Хуллас, ўрганса бўладиган тажриба.

Ҳозирги пайтда бизда 13 миллионга яқин одам ижтимоий фойдали фаолиятдан четда. Улардан 6 миллиондан кўпроғи ишга ниҳоятда муҳтож. Агар биз 5—6 йил мобайнида уларга иш беришга эришсак, ўйлайманки, бекорчилик негизида тобора ўсиб бораётган кўпгина салбий ҳолатлар асосан йўқолиб кетган бўлур эди. Ўрта Осиё жумҳуриятлари ва Жанубий Қозоғистон вилоятларида (бу регион шароити Хитойдаги шароитга ўхшаб кетади) қишлоқ хўжалигида меҳнатни ташкил этишнинг янги шаклларини, оилавий ва ижара пудратининг ўзлаштириш юқори иқтисодий самара беришини исботлади. Бироқ айни пайтда улар билан меҳнат ресурсларидан экстенсив тарзда фойдаланиш ўртасидаги зиддият ҳам ўзини яққол кўрсатиб қўйди. Интенсивлаш эса қўшимча равишда ишчи қўлларнинг холи бўлиши, қисқаси, ишсизликнинг кучайиши демакдир. Меҳнат ресурслари ортиқча музофотларда бу жиддий ижтимоий кескинликнинг келиб чиқиш манбаига айланиши мумкин. Оила пудрати ва ижарага ўтиш ҳам муаммони ҳал этиб бермайди. Бир томондан, одамлар шундоқ ҳам ортиқча бўлиб турган пайтда меҳнатни ташкил этишнинг янги шакллари қўлланилган тақдирда беиш қўллар кўпаяди, иккинчи томондан эса худди Хитойдаги каби ер етишмайди.

Вазиятдан чиқишнинг бирдан-бир йўли янги-янги иш ўринлари очиш, ёрдамчи корхоналарни кенг кўламда қуришдан иборат. Шундай қилинса, бекор юрган аҳолининг каттагина қисмини, айниқса ёшларни ишга жойлаштириш имкони туғилади. Бошқаларга эса ер майдонлари ажратиш, бунда ҳар бир оиланинг эҳтиёжини қондириш зарур. Ана шундагина деҳқон хўжалиги илдам ривожланади. Жуда қисқа муддат ичида биз ҳар бир гектар, ҳар бир сотихнинг қайтимини оширишга, озиқ-овқат бозоримизни тезроқ сероб қилишга эришамиз. Бинобарин, агар илгари регионда 16 сотих норма ҳисобланган бўлса, эндиликда томорқа майдонини 30 сотихгача етказиш, яъни қарийб икки баравар кенгайтириш лозим, деган хулосага келинди. Ўтган йилдан бошлаб Ўзбекистон ва Туркманистонда бундай тажриба ҳаётга татбиқ этилмоқда.

Ўйлайманки, томорқа майдонларини кенгайтириш одамлар фаоллигига рағбат уйғотишини, ортиқча ишчи қўлларни меҳнатга жалб этиш имконини беришини исботлаб ўтирмаса ҳам бўлади. Дарвоқе, ҳосилдорлик ҳам ортади, кўплар йил мобайнида сабзавот ва полиз экинларидан икки марта мўл-кўл хирмон кўтармоқдалар.

Ҳозирги пайтда мамлакатда етиштирилаётган жамики озиқ-овқат маҳсулотларининг 22 фоизи деҳқон хўжаликлари ҳиссасига тўғри келади. Томорқаларнинг кенгайтирилиши ноз-неъмат етиштиришда бу секторнинг салмоғини икки-уч баравар ошириш имконини беради. Шуни унутмаслик керакки, 60—70-йилларда шахсий томорқалар гўшт, сут ва айрим бошқа турдаги маҳсулотларнинг 70 фоизигача етказиб бериб турган эди.

— **СССР Олий Совети қишлоқ жойларда демографик вазиятни пировард натижада яхшилашга қаратилган бир талай қонуний ҳужжатлар қабул қилди. Сизнинг назарингизда, улардан қай бири шу маънода алоҳида аҳамият касб этади. Қандай тадбирлар бир қадар самаралироқ бўлиб кўринаяпти?**

— Энг аввало мен Ижара ҳақидаги қонунни, Мулкчилик ҳақидаги қонунни, Ер ҳақидаги қонунчилик асосларини, маҳаллий ўзини ўзи бошқариш ва маҳаллий хўжаликнинг асосий негизлари, солиқ солиш, пенсия таъминоти ҳақидаги қонунларни тилга олиб ўтмоқчиман. Уларнинг барчаси у ёки бу тарзда мамлакатда демографик вазиятни яхшилашга ёрдам беради. Ижара ҳақидаги қонун хўжалик юритишнинг янги, бир қадар илғор шаклини мустаҳкамлайди. У аввал қўлланиб келинган шаклларга қараганда кўпроқ даражада деҳқонни ерга боғлаб қўяди. Мулкчилик ва Ер ҳақидаги қонунлар ер майдонларидан умрбод фойдаланиш ва меросга қолдиришга йўл очади. Бу ҳол кадрларнинг муқалашуви, миграцияни пасайтириш муаммоларини осонроқ ҳал этиш имконини беради., Кўриниб турибдики, одамлар етишмай турган Ноқоратупроқ минтақаси, Сибирь, бошқа музофотлар учун шундай бўлиши жуда муҳимдир. Одамлар ортиқчалиги сезилаётган жойларда эса Пенсия таъминоти ҳақидаги қонун ёрдамга келади, яъни пенсия ёшига етган кишилар ўз иш ўринларини меҳнатга муҳтож ёшларга бўшатиб берадилар.

Отпускалар ҳақидаги қонун ҳам, менинг назаримда, яхши самара келтирадиган чорадир. Бу айниқса кўп болали оналар учун муҳим. Бундай тоифадаги аёлларга бериладиган декрет отпускаси уч йилгача чўзилиши бекор юрган бошқа аёлларни ана шу муддатга ишга олишга имкон туғдиради.

— **Режепбой Аллаёрович, сизнинг фикрингизча, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини охиригача қайта ишлаш, бинокорлик материаллари, халқ истеъмоли товарлари ишлаб чиқариш бўйича саноат корхоналарини барпо этиш сингари чоралар аҳолининг меҳнат билан бандлигини оширишга қай даражада ёрдам беради? Мамлакатнинг саноат районлари билан кооперация асосидаги алоқаларни ривожлантиришга муносабатингиз қандай?**

— Менинг назаримда, энг аввало меҳнат ресурсларининг ўсишини иш жойларининг сони ва янги жойларни барпо этиш билан мақбуллаштириш зарур. Ишлаб чиқаришни интенсивлаш билан бир қаторда янги корхоналарни барпо этиш ва мавжудларини кенгайтириш ҳисобига моддий ишлаб чиқариш тармоқларини экстенсив ривожлантиришни кўзда тутиш ҳам ниҳоятда муҳим. Биринчи навбатда бу қишлоқ районларида маҳаллий хом ашё ва қишлоқ хўжалиги маҳсулотларидан тўлароқ фойдаланиш учун зарурдир.

Шунингдек, ёрдамчи саноат корхоналари ва ҳунармандчилик ҳақида ғамхўрлик кўрсатиш, иложи борича меҳнатнинг мавсумий жиҳатлари, сермеҳнат ва илм талаб этиладиган ишлаб чиқаришларни ташкил этиш ҳақида қайғуриш керак. Бошқа мамлакатларнинг тажрибаси исботлаб турибдики, анъанавий тармоқларни — енгил, озиқ-овқат саноатини қишлоқ учун янги ва ноодатий ҳисобланган машинасозлик, приборсозлик, ҳисоблаш техникаси ишлаб чиқариш сингари соҳалар билан уйғун ҳолда ривожлантириш кўпроқ фойда келтиради. Шунингдек, қишлоқ хўжалиги маҳсулотларини — пахта, пилла, мева, резавор, сабзавотни охиригача қайта ишлайдиган, бинокорлик материаллари ишлаб чиқарадиган саноат корхоналари цехларининг филиалларини барпо этиш ҳам жуда муҳим ҳаётий масаладир, албатта. Шундай қилинса, одамлар иш билан таъминланадилар, ҳозирги пайтда бизга етишмай турган товарларни етказиб бериш кўпаяди.

Мамлакатнинг саноат районлари билан кооперация асосидаги алоқаларни йўлга қўйиш ҳам истиқболга эга. Мақсад — номураккаб ҳисобланган комплектлаштирувчи маҳсулотларни ишлаб чиқариш, қўшма корхоналарни барпо этиш. Маълумки, Россиянинг кўпгина завод ва фабрикаларида ишчи кучи етишмай турибди. Агар уларнинг иши мувофиқлаштирилса, айтайлик, Ўрта Осиёдаги кўпчилиги тўла қувват билан ишламаётган, баъзилари эса бутунлай бекор туриб қолаётган пахта тозалаш заводлари билан мувофиқлаштирилсачи? Ўшанда бу корхоналарнинг баъзиларини ёпиб қўйиш, бинолардан эса тўқимачилик комбинатлари учун фойдаланиш ҳар икки томонга катта наф келтирган бўлур эди.

— **Бола туғилишини камайтириш кўп маъноли, очиқ айтадиган бўлсак, ўта нозик масала. Сизнинг бунга муносабатингиз қандай?**

— Ҳозирги пайтда кўпгина омиллар таъсири натижасида мамлакатимизда бола туғилиши камайиб бормоқда. Бироқ таъкидламоқчиманки, қишлоқ жойларда бу кўрсаткич шаҳардагига қараганда тахминан 40 фоиз юқоридир.

Ўрта Осиёда ҳамда баъзи бошқа музофотларда бола туғилишининг юксак даражаси ҳамон сақланиб турибди. Бинобарин, жамиятга ҳам юксак ишлаб чиқариш-касбкор, ижтимоий, маданий-тарбиявий имкониятларга эга бўлган оила зарур. Давлат жамиятнинг соғлом, маърифатли, яхши тарбияланган аъзосини ўстиришдан манфаатдор. Шунинг учун ҳам мамлакатнинг ижтимоий-иқтисодий режаларида ўз ифодасини топган фаол, аниқ мақсадга йўналтирилган демографик сиёсат юритилиши керак. Бундай сиёсатнинг мақсади — ҳозир юксак даражада сақланиб турган оналар ва болалар касалликлари ҳамда ўлимини камайтириш. Афсуски, Ўрта Осиё жумҳуриятлари мазкур фожиавий кўрсаткичлар бўйича бошқа минтақалардан анча олдинда боришаяпти.

— **Юқорида тилга олиб ўтилган қонуний ҳужжатлар ҳали-бери ўз вазифасини адо этмайди. СССР Олий Совети ҳозирги кунда нима қилаяпти? Бошқача айтганда, қишлоқда демографик вазиятни мақбул ҳолга келтириш учун аниқ дастур борми?**

— Бундай дастур ҳозирча йўқ. Мамлакатни иқтисодий ривожлантиришнинг 1990 йилга мўлжалланган режасида бу муаммо ҳозирги имкониятлар нуқтаи назаридан ўз ифодасини топган. Комитет мажлисида бир неча депутат, жумладан мен ҳам, мазкур муаммони ҳар томонлама, узоқ истиқболни мўлжаллаб ҳал этиб берадиган ҳужжатни ишлаб чиқишни таклиф қилдик. Ўйлайманки, тўртинчи сессия бошлангунга қадар аҳолининг иш билан бандлигини яхшилашга доир қонун лойиҳаси тайёр бўлади ҳамда комиссиялар ва комитетларда маромига етказиш учун тақдим этилади.

Ғоят муҳим масаланинг ечимини бундан буён кечиктириш ярамайди. Ишсизнинг мақомини белгилаб бериш, ишсизлик бўйича нафақа жорий этиш зарур. Энг муҳими — умумдавлат дастури асосида аҳолининг бандлигини таъминлаш. Бундай программани биз ишлаб чиқишимиз ҳамда жуда қисқа муддат ичида амалга оширишимиз лозим.

Суҳбатдош: Людмила ГЛАДКИХ.

(«Сельская жизнь» газетасининг шу йил 125-сонидан).

Ўзбекистон ССР Олий Советида

ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ҚОНУНЛАРНИ ТАЙЁРЛАШГА КИРИШДИЛАР

Ҳар сафаргидек халқ депутатлари Олий Совет сессияси арафасида қонунларни тайёрлаш ишларини кучайтириб юбордилар. Улар жамоатчилик фикрини синчиклаб ўрганиб, мутахассисларни кенг жалб этиб, республика турмушининг долзарб муаммоларини муҳокама қилмоқдалар. Бунда сессия кун тартибига киритилган масалаларга алоҳида эътибор берилмоқда.

Олий Советнинг «Ўзбекистон ССРда конституцион назорат тўғрисида»ги Қонун лойиҳасини ишлаб чиқиш учун таъсис этилган комиссияси шу ҳужжат муҳокамаси давомида билдирилган таклиф ва мулоҳазаларни кўриб чиқди. Барча даражалардаги халқ депутатлари Советларида, ҳуқуқ-тартиботни муҳофаза қилиш идораларида, Ўзбекистон Фанлар академиясида, Ёзувчилар уюшмасида, республикадаги бошқа идоралар ва жамоат ташкилотларида бўлиб ўтган муҳокама якунлари Ўзбекистон ССР Олий Совети сессиясига тақдим этиладиган Қонун лойиҳасида ҳисобга олинган.

Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари доимий комиссияси ҳам бу давлат ҳужжатини маромига етказишга ўз ҳиссасини қўшди — муаммога кенгроқ қараш, оқилона ечимларни топиш имконини берувчи биргаликда қонун тайёрлашнинг самарадорлиги амалда тасдиқланди.

Бу комиссия бошлаган ишни ўз навбатида саноат, халқ истеъмоли моллари, аҳолига хизмат кўрсатиш ва савдо ишлари доимий комиссияси давом эттирди. Комиссиялар «Савдодаги суиистеъмоллар ва чайқовчилик учун жавобгарликни кучайтириш тўғрисида»ги Ўзбекистон ССР Қонуни лойиҳасини биргаликда, изчиллик билан муҳокама қилдилар.

Комиссиялар қонунларга доир материалларни олдиндан тайёрлаб қўйишмоқда — улар муаммоларни ўрганишаяпти ва ҳали муҳокама қилиш, пухталаштириш ва кейинги сессияларда кўриб чиқиш учун тақдим этиш лозим бўладиган қарорлар лойиҳаларини тайёрламоқдалар. Бу масалалар навбатдаги сессияларгача пишиқтирилиши учун ҳам дарҳол иш бошлашга тўғри келаяпти.

Жумладан, халқаро ишлар комиссияси ўрганиб чиққан муаммолар шулардан иборатдир. Фикр алмашувдан кейин комиссия Ўзбекистон ССР ташқи иқтисодий фаолияти, парламент алоқалари, чегарага яқин жойларда эркин савдо қилиш тўғрисидаги қонунларни ишлаб чиқиш масаласини ўзининг шу йилга мўлжалланган планига киритди. Оролни қутқариш ва экологиянинг бошқа жиҳатлари юзасидан халқаро ташкилотлар билан ҳамкорлик қилиш, «Узбекинторг» ҳамда Ўзбекистон савдо-саноат палатасининг бозордаги аҳволни ўрганиш ва республика корхоналари ҳамда ташкилотларига халқаро бозорга чиқишда ёрдам бериш фаолияти, ташқи иқтисодий фаолият учун кадрлар тайёрлаш каби масалалар ҳам халқ депутатлари назаридан четда қолмади.

Миллатлараро муносабатлар, тил ва байналмилал тарбия масалалари комиссияси ҳам истиқболли ва жорий ишларни кўриб чиқди. Чунончи, бу комиссия Ўзбекистон ССР Давлат гимнини яратиш учун конкурс шартлари ва муддатларини тавсия қилди, шунингдек «СССР халқларининг тиллари тўғрисида»ги СССР Қонунига биноан «Ўзбекистон ССР Давлат тили тўғрисида»ги Қонунга киритилган ўзгартишларни кўриб чиқди, Ўзбекистон ССР фуқароларининг миллати тўғрисидаги ёзувни ўзгартиришнинг муваққат тартиби юзасидан тавсиялар киритди.

Бир қанча ҳолларда доимий комиссиялар айрим тармоқлар ва регионларда вужудга келаётган вазиятларни кўриб чиқишни ўз мажлислари кун тартибига киритдилар.

Қонунчилик, қонунийлик ва ҳуқуқ-тартибот масалалари комиссияси Самарқанд вилояти халқ депутатлари Советлари жиноятчиликка қарши курашни кучайтириш юзасидан иш олиб бораётганлари муносабати билан қарор қабул қилди. Қарорда вазият таҳлили берилган, маҳаллий Советлар ва ҳуқуқни муҳофаза қилиш идораларининг фаолияти таърифланган, жиноятчиликнинг олдини олиш ва унга қарши кураш тадбирлари таклиф қилинган. Айни пайтда маҳаллий Советлар, ҳуқуқни муҳофаза қилиш идоралари ва областдаги бошқа ташкилотлар, шунингдек республикадаги тегишли идоралар кўриши лозим бўлган шошилинч чора-тадбирлар тавсия қилинган.

(ЎзТАГ).

Балиқчи районидаги Максим Горький номли совхознинг Турғунбой Юсупов бошқараётган бўлими соҳибкорлари эрта кўкламда 4 гектар янги ер очиб, бу майдонга 7.800 туп ток қаламчаси ўтқазишган эди. Ҳаммаси бехато кўкарди. Шу кунларда ниҳоллар агротехника қоидалари асосида парваришланмоқда.

СУРАТЛАРДА: 1. Бўлим бошқарувчиси Турғунбой Юсупов. 2. Токзорнинг кўриниши.

Б. АЛИМОВ олган суратлар.

ПИЛЛАКОР ОИЛА

Дарвоза олдига машина келиб тўхтади.

— Шоҳидахон, қара-чи, ким экан, — деди Тангри ака қизига.

— Норбек ака бўлса керак, дадаси, — қўшиб қўйди Гулзор опа турмуш ўртоғига чой узатаркан. — Бригадиримизнинг одати шу: ипак қурти бостирилгандан кейин ҳам тиниб-тинчимайди, ҳар бир хонадонга кириб, пиллакорлар билан суҳбатлашади, зарур маслаҳатлар беради.

— Шундай қилгани яхшида. Мана сен кўп йиллардан буён қурт тутасан, бу касбнинг йўл-йўриқларини биласан. Лекин пиллачилик билан биринчи марта шуғулланаётганлар ҳам бор. Улар ёрдамга муҳтож. Норбек ака шуни яхши билади.

Йўлакда оёқ товуши эшитилди. Уй эгалари меҳмоннинг ҳурмати учун ўринларидан туришди.

— Келинг, Норбек ака.

Гулзор опа пиллачилик бригадири Норбек Ботировни хоналарга бошлади. Норбек ака дастадан беш-олтита пилла олиб, уни тозалади, сўнгра силкитиб қулоқ тутди.

— Ҳосил чўғи яхши, чамамда юздан ошасиз.

— Раҳмат, айтганингиз келсин.

— Раҳматни биз сизга айтишимиз керак. Пилла етиштириш осон иш эмас, бунинг турган-битгани меҳнат. Теримни бошласа бўлади.

Эртаси куни Гулзор опа барвақт туриб, уй-жойни тартибга келтирди. Қизи Холидахон ҳовлини супурди. Шоҳида сув сепди. Кўп ўтмай қўни-қўшнилар Асалой Жаҳонова, қаҳрамон она, пиллакор Гулчеҳрахон Мирзаева, Ширмоной Маҳсудова, Маҳкамой Ҳамроевалар кириб келишди. Ҳовли файзга тўлди.

Ўша куни биз «СССР 60 йиллиги» совхозидаги бу хонадонда қизғин ишнинг устидан чиқдик. Қишлоқ аҳли шу ерга жамулжам бўлгандек эди. Чеҳраларда мамнунлик. Саватларда мўл ҳосил нишонаси: кумушранг пилла.

— Пилла мавсуми бор-йўғи бир ой давом этгани билан ташвиши йилга татийди, —дейди Гулзор Зарипова. —Озгина эътиборсизлик қилинса бутун меҳнат йўққа чиқиши мумкин. Жорий йилда ипак қурти уруғини ўз хонадонимизда жонлантирдик. Мавжуд озуқадан тежаб-тергаб фойдаланилди. Турмуш ўртоғим Тангри Зарипов, фарзандларим Азаматжон, Шуҳратжон, Холида ва Шоҳистахонлар ипак қурти парваришини намунали ўтказишда яқиндан ёрдам бердилар. Натижада пилладан мўл ҳосил етиштирдик.

Бу йилги мавсум аҳил ва меҳнатсевар оила учун қувонч келтирди. Ҳар қути қурт уруғидан 60 килограмм ўрнига 91 килограммдан сифатли хом ашё етиштирилди. Бундай илғорларнинг ҳиммати билан хўжалик кумуш тола хирмони юксалиб бормоқда. Тайёрланган ҳосил асосан юқори навларга сотилаяпти.

М. ЭРКАБОЕВА.

Оқолтин райони.

БИР ПИЁЛА ЧОЙ БАҲОНА

ДАМ ОЛИШ САҲИФАСИ

Муҳаббат Раҳмонова ёшлигиданоқ она заминга меҳр қўйиб, унинг саховатидан баҳраманд бўлиб келаётган фидойи деҳқон қизи. Ҳозирги кунда у Поп районидаги Партия XXII съезди номли катта хўжаликка раҳбарлик қилмоқда. Наманган коммунистлари уни КПСС XXVIII съездига делегат қилиб сайлашган.

СУРАТДА: М. Раҳмонова қизи Сурайё билан ўз боғидаги гулзорда.

А. КОВТУН олган сурат. (ЎзТАГ).

ЖОНАЖОН ЎЛКА БЎЙЛАБ

НАМДАНАК

Ўзбекистон ҳудудида сақланиб қолган минглаб археологик ёдгорликлар бутун жаҳонга машҳур. Вақтнинг тез ўтиши, узлуксиз урушлар, обҳаво шароитлари, табиий офатлар олис ўтмишнинг кўпгина маданий обидаларини йўқ қилди. Бизнинг вазифамиз эса шу кунларгача етиб келган ёдгорликларга эҳтиёткорлик билан муносабатда бўлиш, уларни асраб-авайлаб сақлашдан иборат. Эндиликда ҳар бир обида нафақат жумҳуриятимизнинг, балки бутун мамлакат, Ер куррасининг фахри бўлиб қолди. Улар йўқ бўлиб кетмаслиги, келажак авлодларга мерос бўлиб қолиши зарур. Афсуски, археологик ёдгорликларни сақлаш аҳволи яхши эмас. Фикримизнинг далили учун мисолларга мурожаат этайлик.

Намданак шаҳарчаси Тошкент вилояти Паркент районининг ана шу номдаги қишлоғида жойлашган. Бу ерда археологик қазилмалар ҳалига қадар ўтказилмаган. Аммо маҳаллий кишилар унга нисбатан ваҳшийларча муносабатда бўлмоқдалар. Унинг тупроғидан қурилиш ишларида фойдаланилаяпти. Тепалик бўсағасидаги кўп ер тупроғи ташиб кетилганини қандай изоҳлаш мумкин? Энг ачинарлиси шуки, маҳаллий одамлардан бири тепалик устига уй қуриб, томорқа хўжалигига айлантирган. Бу билан маъмурлардан бирортасининг иши бўлмаяпти.

Ҳолбуки, шаҳарча қадимий ҳисобланади. У эрамизнинг дастлабки асрларидан XII асргача мавжуд бўлган. Тепалик остида олис тарих сири яширин. Археологлар олдида уларни очиш вазифаси турибди. Аммо тепалик билан қизиқмаётганликлари, уни қазиш ишларини бошламаётганликлари кишини ажаблантиради. Иш шу йўсинда кетадиган бўлса, Намданакдан фақат хотирагина қолиши мумкин.

Эрта ўрта аср археологиясининг яна бир ёдгорлиги — Бошқизилсойнинг нариги томонига жойлашган Чорлакота эрамизнинг IV—VI асрларига мансуб. Бу кўҳна шаҳарчада ҳам археологик тадқиқотлар ҳалигача ўтказилмаган. Тепаликка туташ ерларга экин экилган. Натижада шаҳарчанинг маданий қатлами бузилган....

Бухородан 50 километр нарида ҳаммага маълум ва машҳур Пойкент шаҳарчаси жойлашган. У эрамизнинг илк асрларидан XII аср охиригача мавжуд бўлган. Бу ерда ҳам ана шундай манзара: колхоз фермаси тепаликкача етиб келган, маданий қатлам бузилган. Фермани ёдгорликдан узоқроқда қурса бўлмасмиди? Ҳолбуки, чет элдан келган сайёҳлар бу ерда тез-тез бўлиб турадилар. Яқинда Пойкент билан танишган америкалик киночилар янги ҳужжатли фильмни суратга олишди. Археологик ёдгорликнинг аҳволи шу даражада ачинарлики, бу океан ортидан келган меҳмонларни ташвишга солган бўлса ажаб эмас. Пойкентда бир неча йиллардан буён олиб борилаётган тадқиқотларга раҳбарлик қилаётган таниқли ўзбек олими, тарих фанлари доктори Муҳаммаджонов бу ҳақда гапириб берди. Археолог олим муҳим кашфиётлар қилганлиги, ноёб топилмаларга дуч келганлигини алоҳида таъкидлаш зарур.

Сурхондарё ва бошқа вилоятларда, чунончи, Тошкентнинг ўзида ҳам археологик обидаларни сақлаш аҳволи яхши эмас. Бу маҳаллий маъмурларнинг бирортасини ташвишга солмаяпти.

2500 йиллиги тантанали нишонланган кўҳна Самарқанд билан фахрланамиз. Афросиёб шаҳарчаси тўғрисида тўлқинланиб гапирамиз. Лекин Самарқанд бир вақтлар Афросиёб бўлганини ҳатто маҳаллий аҳолининг кўпчилиги билмаса керак. У очиқ ҳаводаги музейдир.

Бас, шундай экан, эндиликда қуруқ, дабдабали гаплардан амалий ишга — кўҳна ёдгорликларни сақлашни яхшилашга ўтиш керак. Бунинг учун эса ўтмишнинг маданий меросини йўқ қилган, обидаларни асрашга масъулиятсизлик билан қараган кишиларни тартибга чақирувчи қонун зарур.

Халқларнинг маданий даражаси унинг бу борада тўплаган тажрибаси, яратган обидаларига қандай муносабатда бўлиши билан белгиланишини ҳар биримиз чуқур ҳис этишимиз лозим.

П. СИЛИН,
маданият ва тарих ёдгорликларини муҳофаза қилиш республика жамиятининг жамоатчи инспектори.

ОРАСТАЛИК УСТАСИ

Соч ҳам ҳусн, дейдилар. Демак, уни ораста сақлаш, вақти-вақти билан олдириб туриш лозим. Шундай кезда, табиийки, ҳаммамиз сартарошга мурожаат этамиз. Агар у ўз касбининг устаси бўлса, нур устига аъло нур. Раҳмат айтиб, устахонадан мамнун қайтамиз.

Тошкент районидаги «Дорихона» бекатига жойлашган сартарошхонада касбини эъзозлаб, эл олқишига сазовор бўлаётган Қобилжон Каримов меҳнат қилади. Бу ерга Навоий номли, Собир Раҳимов номли колхозлар, Абдураҳмонов номли совхоздан кўплаб мижозлар ташриф буюрадилар. Боиси аён: қўли гул уста барчани ёшартириб, сочини кўнгилдагидек қилиб тартибга келтиради.

Ойлик топшириқни мунтазам ошириб уддалаётган биринчи даражали уста Қобилжоннинг меҳнатлари муносиб тақдирланмоқда. У бир неча бор вилоят ва район аҳолига маиший хизмат кўрсатиш бошқармаларининг фахрий ёрлиқларини олган. Ўз касбининг фидойиси билан ёнма-ён меҳнат қилаётган Неъмат Пўлатов, Мирҳамид Соатов, Ҳасанбой ва Киров участкалари сартарошлари Алижон Ортиқов, Шавкат Пўлатов уни устоз сифатида чексиз ҳурмат қиладилар.

А. ТОЛИПОВ.

ЧЕМПИОН ДОҒДА ҚОЛДИ

8 июнь. Милан. «Меацца» стадиони. Франциялик таниқли ҳакам Мишель Вотро ишораси билан Аргентина ва Камерун терма командалари ўртасида 14-жаҳон биринчилигининг илк учрашуви бошланди. Демак, футбол тарихи саҳифасининг янги зарварақаси очилди.

Маълумки, ҳар қандай йирик мусобақа арафасида мутахассислар ва таниқли спортчилар томонидан турлича башоратлар айтилади. Улар гоҳ у, гоҳ бу команданинг имконияти даражасидан келиб чиқиб, фикр юритадилар. Чунончи, жаҳон чемпиони Аргентина терма командаси устози Билардо биринчилик олдидан қуйидагиларни таъкидлаганини эслатиб ўтамиз: «Биринчи матчда нафақат Марадонанинг, балки жароҳатланган ва шамоллаган олти ўйинчимизнинг иштирок этиш-этмаслиги маълум эмас. Айниқса, Марадонасиз машғулот ўтказишимизда ҳеч қандай маъно йўқ. Чунки усиз терма командамиз ўйинини тасаввур этиш қийин. Гуруҳимиздаги рақибларнинг кучли ва кучсиз томонлари ҳақида баҳс юритмайман. Зеро, ҳаммаси йигитларимизга боғлиқ. Агар уларнинг кайфияти кўнгилдагидек бўлса, муҳлислар бизни нимчорак финалда кўра оладилар».

Африка футболининг устозларидан бири Манга эса ўз фикрини қуйидагича изоҳлаган эди: «Мабодо биз илк учрашувни яхши ўтказсак, масалан, дуранг натижага эришсак, бу ёғига ишимиз ўнгидан келаверади. 1982 йилги жаҳон чемпионатидаги ўйинимиз футболчиларнинг шахсий тарздаги ҳаракатига асосланган эди. Ҳозирги кучимиз команда ўйинидадир».

Энди учрашувга келсак. Аргентиналиклар илк дақиқаларданоқ ташаббусни қўлга олиб, рақиблар дарвозаси олдида икки бор хавфли вазият содир этдилар. Кейинчалик ҳаракат тенглаша борди. Камерунликлар асосий эътиборни машҳур Марадонага қаратдилар. Уни майдонда эркин ҳаракат қилмаслиги учун қоидани қўпол равишда бузишгача бориб етдилар. Икки бор рўй берган ана шундай ҳолатда улар огоҳлантириш олдилар. Шу ўринда бу йилги жаҳон биринчилиги ҳакамларига катта имтиёз берилганлигини таъкидлаш лозим. Масалан, ҳимояланаётган команда ўйинчиси ҳужумдаги рақибини қўполлик билан йиқитса ёки дарвозани аниқ нишонга олиш ҳолатида тўпни қўли билан қайтарса, у майдондан чиқариб юборилади. Лекин назаримизда учрашувни бошқарган бош ҳакам Мишель Вотро иккинчи бўлимда камерунликларга нисбатан кутилмаганда қаттиқ жазо қўллади. У юқорида таъкидланган ҳолатдан йироқ бўлган вазиятда ҳимоячи Эндрю-Кана Бийикни майдондан чиқариб юборди.

Камерунликлар сафида ўн ўйинчи қолишига қарамай майдонда яна тенг кураш давом этди. Айниқса, дарвозабон Жозеф-Антуан Белл ва ҳужумчи Фран-Омам Бийик маҳоратини томошабинлар давомли қарсаклар билан олқишладилар.

Навбатдаги ҳужумларнинг бирида аргентиналиклар ўйин қоидасини буздилар. Ана шундан кейин улар дарвозасига 14-жаҳон чемпионатининг биринчи тўпи киритилди. Чап қанотдан узатилган жарима тўпини Бийик усталик билан дарвоза тўрига йўллади. Бу ҳол ўйиннинг 66-минутида рўй берди. Шундан сўнг матч янада кескин тус олди. Жаҳон чемпионларининг мағлубиятдан қутулиш учун уюштирган навбатдаги ҳужумларини (86-минут) Бенжамен Массинг қоидани қўпол равишда бузиб тўхтатди. Бу сафар бош ҳакам Мишель Вотро ҳақли равишда уни майдонни тарк этишга мажбур этди. 9 киши қолган камерунликлар ҳисобни сақлабгина қолмай, уни оширишлари ҳам мумкин эди. Лекин ҳал қилувчи вазиятларда имкониятдан фойдалана олмадилар.

Шундай қилиб, 14-жаҳон чемпионатининг илк учрашуви кўпчилик мутахассислар кутмаган натижа билан якунланди. Бир вақтлар Самарқанднинг «Динамо» командасига раҳбарлик қилган Валерий Непомнящий устозлигидаги Камерун терма командаси дастлабки матчда жаҳон чемпиони Аргентина терма командасини доғда қолдирди.

Ф. ИСАЕВ,
О. ҒОФУРОВ.

ПУШКИН ВА ШАРҚ

Алишер Навоий номли давлат адабиёт музейида Бутуниттифоқ пушкинхонлик ўқишлари — шеърият байрами муносабати билан ибратли тадбирлар амалга оширилаяпти. Хусусан, бу ерда яқинда шоир ҳаёти ва ижодининг айрим қирраларини ўзида акс эттирган мўъжаз кўчма кўргазма ташкил этилди. Ундан рассом В. Зияев яратган «А. С. Пушкин» чизгиси ва шоир китоблари ўрин олган.

Шунингдек, музейда пойтахт шаҳридаги 274-мактаб ўқувчилари иштирокида «Пушкин ва Шарқ адабиёти» мавзуида суҳбат бўлиб ўтди. Унда сўзга чиққан музей раҳбари Б. Валиев А. С. Пушкин ижодида Шарқ мавзуининг тутган ўрни, ўзбек адабиётида шоир тимсоли хусусида маълумот берди.

Тошкент олий партия мактаби тингловчилари иштирокида ҳам ана шундай тадбир ўтказиш режалаштирилмоқда. Бунда йиғилганлар адабиёт музейи хоналари ва шоирга бағишланган кўргазма билан танишадилар.

И. ФАИЗИЕВ.

ТЕРГОВ

ИНТЕРМЕДИЯ

Терговчи сигарета тутатиб ўтирар экан, телефон жиринглади.

ТЕРГОВЧИ: Лаббай! **(Ўрнидан дарҳол турди)** Мен, ўртоқ начайлик! Шунақами? Бу ерда **(уёқ-буёқни шоша-пиша титкилаб)** унақа нарса кўринмаяпти, ўртоқ начайлик. Балки хонангизга кирган бояги чол... Ким билади дейсиз. Ишониб бўлармиди ҳозирги одамларга. Авраси ичида! Ҳа, танийман уни. Ҳозир... **(трубкани қўйиб, шошганча ташқарига чиқиб кетади ва кўп ўтмасдан бир қарияни бошлаб киради).** Ўтиринг!

ҚАРИЯ: **(Ўтириб).** Омин, ўт ва сув балосидан, қуруқ туҳматдан сақласин! Тинчликми, ўғлим?

ТЕРГОВЧИ: Сиздақа одамлар бор жойда бизга тинчлик бўлармиди, бобой! Ўзингизни соддаликка солмай, кўзойнакни буёққа қўйинг!

ҚАРИЯ: Кўзойнак тутмайман, ўғлим.

ТЕРГОВЧИ: Чиқаринг кўзойнакни буёққа!

ҚАРИЯ; Қанақа кўзойнак?

ТЕРГОВЧИ: Гапни кўпайтирманг **(Столни муштлайди).**

ҚАРИЯ: Бундоқ тушунтириброқ гапирсанг-чи, қайси кўзойнак?

ТЕРГОВЧИ: Ҳозир начайлигимиз қабулида бўлдингизми? Бўлдим денг. Барибир тонолмайсиз!

ҚАРИЯ: Бўлдим. Бир шикоят билан келувдим, ҳал қилиб берамиз, деди. Раҳмат, деб чиқиб кетаётувдим...

ТЕРГОВЧИ: Чиқиб кетишда начайликнинг кўзойнагини чўнтакка урдингиз. Шундайми? Урдим денг? Барибир тонолмайсиз!

ҚАРИЯ: Ё раббим! Ё алҳазар! Ўғлим, нон ҳаққи, оппоқ соқолим ҳаққи, ҳеч қанақа кўзойнакни кўрганим йўқ.

ТЕРГОВЧИ: Олгансиз!

ҚАРИЯ: Олганим йўқ, деяпман-ку, сенга. Мана обис қил, ишонмасанг. **(Терговчи обис қилади, кўзойнакни тополмайди).**

ТЕРГОВЧИ: Очиғини айтинг, қаерга яширдингиз?

ҚАРИЯ: Жон ўғлим, умрингдан барака топкур.

ТЕРГОВЧИ: Ҳей, бобой! Сиз билан мушук-сичқон ўйнагани вақтим йўқ. Мана қалам, мана қоғоз, ёзинг!

ҚАРИЯ: Нимани?

ТЕРГОВЧИ: Кўзойнакни ўғирлаганингизни ёзасиз-да! Нимани бўларди.

ҚАРИЯ: Унақа бақирма, ўғлим, юрагим чатоқ. Уволимга қолма тағин.

ТЕРГОВЧИ: Юрагингиз чатоқ бўлса, ўзингизга! Менга кўзойнак керак, кўзойнак! Бўлмаса, ҳозир ўзим протокол тузаман, қўл қўйиб берасиз. **(Ёза бошлайди).**

ҚАРИЯ: Олган бўлсам, шу хонангдан мурдам чиқсин, ўғлим! Неча пул туради ўша қурғур кўзойнак? **(Қария юрагини чангаллаб қолади).**

ТЕРГОВЧИ: Ҳей, бобой! Бунақа найрангларнинг кўпини кўрганмиз. Қўл қўйинг мана бунга! **(Юраги нотинч қарияга қалам тутқазиб, қўл қўйдиради. Шу пайт бошлиқ кириб келади).** Ўртоқ начайлик, тергов қилаяпман!

БОШЛИҚ: Бу бояги оқсоқол-ку?

ТЕРГОВЧИ: Кўзойнакни олганидан тонмоқчи бўлаяпти, ўртоқ начайлик!

БОШЛИҚ: Қанақа кўзойнак?

ТЕРГОВЧИ: Сизнинг кўзойнагингизни-да, ўртоқ начайлик! Ҳозиргина телефонда йўқотиб қўйдим, дедингиз-ку?!

БОШЛИҚ: Э, ҳа-а. Бекор овора бўпсиз. Кўзойнакни топдим. Қоғозларнинг тагида қолиб кетган экан.

ТЕРГОВЧИ: Ие, шундайми? Афсус, афсус, эндигина бўйнига қўйгандим-а.

Муҳаммаджон АБДУКАРИМОВ.

НАЗМ ДАФТАРИДАН

КЎНГЛИМ СОФЛИКНИ ИСТАР

Асли кўнглим софлик истар,
нега жисмим амал қилмас!
Тилим ширин камолингни
дегин, десам асал қилмас.
Гаҳи меҳру садоқатдан
урарман лоф, ибо қилмай,
Гаҳи заҳримни сочарман
ғазаб меҳримга гал қилмас.
Дилимда оқибат туйғулари
уммон қадар жўшгай,
Тошиб одамни эъзоз этгани
орзу ушал қилмас.
Қаҳри қалбим сипоҳидан
ҳама безор бўлур ҳар дам,
Нечун лашкар суриб раҳмим
бу қаҳримни қамал қилмас.
Солиб ғавғо кишилар ўртасида
бошладим иғво,
Забонимни кесиб ҳеч ким
сўзимни камбағал қилмас.
Бунга боис халойиқ рад этиб
меҳримни, ёр ўлмас,
Биродар дўст бўлиб инсон
қабоҳатни тугал қилмас.
Киши ақлу илм бирлан
фазога қўйди-ку нарвон,
Сўр, эй Мирзо, нечун низо
деган мушкулни ҳал қилмас!

Қобил МИРЗО.

ШУҲРАТ СЕНИКИ

Бобо деҳқон,
Қутлуғ қадам,
Савлатли,
Назар ташлар
Далаларга
Ҳимматли.
Йилдан-йилга
Хазинани
Тўлдириб,
Йўқ нарсани
Йўқ бир ердан
Йўндириб,
Юзин ёруғ
Айлай билган
Ўзбексан,
Меҳнат номли
Зар узукка
Кўздексан.
Покиза бир
Имон ила
Мардона —
Терлар тўкиб,
Яратдинг сен
Дурдона.
Опкоралик
Таъмин этди,
Эй, Тожи.
Бўлмас энди
Гадоликнинг
Ҳирожи.
Бобо деҳқон,
Меҳру ҳурмат
Сеники.
Зафарлару
Шону шуҳрат
Сеники.

Тожибек ЮСУПОВ,
шахсий пенсионер.

БОШҚОТИРМА

1. Миллий чавандозлик мусобақаси. 2. Бадиий ёки илмий асар яратиш. 3. Фойда, сармоя. 4. Ўзбек халқ мақоми. 5. «Икки эшик ораси» романи муаллифи. 6. Фотиҳ Ниёзий асари. 7. Ўзбек халқ достони. 8. Бўлиб ўтган ҳодиса. 9. Йиғин, мажлис. 10. Бадиий ижодиёт тури. 11. Шеърият кечаси. 12. Араб ҳарфларидан тузилган ҳисоб, маълум бир саноқ, тарих чиқариш. 13. Катта эшик, қопқа. 14. Ижодкор, ёзувчи. 15. Чингиз Айтматов қиссаси. 16. Эркин Воҳидов шеъри билан айтиладиган қўшиқлардан бири. 17. Уйғуннинг «Парвона» драмаси қаҳрамони. 18. Субҳидам пайт. 19. Бинони нақшинкор безатувчи халқ устаси. 20. Ўзбек халқ рақс куйи. 21. Ўрта Осиёда яшовчи халқ. 22. Ўйиб ёки бўёқ билан ишланган гул, безак. 23. Оммавий тантана. 24. Мусиқа асари. 25. Тортиқ, совға сўзлари маънодоши. 26. Халқ оғзаки ижоди тури. 27. Нозиклик, гўзаллик. 28. Орзу, истак.

Ф. ОРИПОВ тузган.

ТАРТИББУЗАРЛАР

Мамлакатимизда табиатни муҳофаза қилиш юзасидан кенг кўламдаги тарғибот ишлари амалга оширилаётир. Шунга қарамасдан бетайин овчилар, табиат бойликларини талон-торож қилувчилар камаймаяпти. Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитетининг жойлардаги инспекторлари ўтган йили 3.332 тартиббузарни қўлга тушириб, уларга нисбатан тегишли чора кўрдилар. Шу йилнинг тўрт ойи мобайнида 1.985 бор жиноий ва тартиббузарлик ҳоллари содир этилди. Уларга 242,8 минг сўмлик жарима солиниб, 245 та ўқ отувчи қурол тортиб олинди.

Учқудуқ шаҳрида истиқомат қилувчи Рашид Баҳриддинов СССР ва Ўзбекистон ССР «Қизил китоби»га кирган жайронни отган пайтда қўлга тушди. У қонун олдида жавоб беради, албатта. Аммо табиатни қўриқлашга сафарбар қилинган кишиларнинг ўзлари унинг душманига айланишаётганлиги ачинарли ҳолдир. Масалан, Шимолий Айдар ов хўжалигининг қўриқчиси Владимир Русаков ман қилинган пайтда кўплаб ондатра ва балиқларга қирон келтирганлиги аниқланди. Бундай мисолларни кўп келтириш мумкин.

Шуни таъкидлаш зарурки, бетайин овчилар ўртасида турли тоифадаги кишилар учрайди. Устига устак қилаётган ишлари ғайриқонуний ва ғайриахлоқий эканлигини уларнинг аксарияти яхши билади. Шофиркон районидаги Куйбишев номли колхозда яшовчи Асад Қозоқов, олатовлик Мурғали Бекмуродов ва бошқалар ана шулар жумласидандир. Улар нафақат қонун, балки жамоатчилик олдида ҳам жавоб беришлари керак.

О. ОТАЖОНОВ,
Ўзбекистон ССР Табиатни муҳофаза қилиш давлат комитети бошқармаси бошлиғи.

ЎҚИНГ, ҚИЗИҚ!

АЖОЙИБ СОВҒА

Инглиз Марк Робинсон ва Жанниет Ханен шаҳар маъмурларидан ноодатий никоҳ совғасини олдилар. Бу кўҳна телефон кабинасидир. Гап шундаки, Жанниет уч йил муқаддам телефонда дугонаси билан анчагача лақиллади. Тоқати тоқ бўлган Марк танга билан кабина деразасини чертди. Бўлажак келин-куёвлар шу тариқа танишиб қолдилар.

Тўй бўладиган кун арафасида шаҳарда телефонлар кабиналарини янгилашди. Ёш келин-куёв ўзларига армуғон этишни илтимос қилган ўша кабина эндиликда улар яшайдиган бино ҳовлисига кўрк бағишламоқда.

ЎҒРИ ТОПИЛДИ

Сент-Луис шаҳар кутубхонаси (АҚШ)да йигирма икки йилдан буён китоблар изсиз йўқолар, ўғрини топиб бўлмасди. Кунларнинг бирида китоблар яна жойида пайдо бўлиб қолди. Маълум бўлишича, Мэри Спанжен деган аёл кўпдан ўғрилик қилиб юрар экан. Аммо кекса ёшида қилмишидан уялиб, китобларни олган жойига қайтарибди.

МУСОБАҚА ВА НАТИЖА

БОКС

Олмаотада халқаро мусобақа бўлиб ўтди. Ҳар бир вазнда ғолиблик учун кескин кураш борди. Турнир якунида А. Филиппов (СССР терма командасидан), Б. Темиров (Қозоғистон), Т. Скрябин, А. Хаматов, М. Казарьян (ҳаммаси СССР терма командасидан), А. Роман (Куба), Р. Имомов, И. Акопкохян, Р. Заулични, А. Курнявка (ҳаммаси СССР терма командасидан), И. Шишкин, М. Юрченко, (Қозоғистон) ҳурмат шоҳсупасининг юқори поғонасига кўтарилдилар.

ҚУРАШ

Челябинскда классик кураш бўйича ўтказилган Бутуниттифоқ турнирида мамлакатимизнинг кўпгина шаҳарларидан келган 400 га яқин ўсмир ғолиблик учун курашди. Унда республикамиз вакиллари ҳам совриндорлар сафидан ўрин эгалладилар. Тошкентлик Илёс Раупов 69 килограммгача вазнда барча тенгқурларидан устун эканлигини амалда исботлади. У ҳурмат шоҳсупасининг юқори поғонасига кўтарилди.

56 килограммгача бўлган вазнда унинг ҳамюрти Илҳом Ниёзов кумуш медални қўлга киритди. Учинчи бир вакилимиз — Рустам Жўраев (46 килограммгача вазнда) учинчи ўринни эгаллади.

ЕНГИЛ АТЛЕТИКА

Прагада анъанавий халқаро мусобақа якунланди. Унда иштирок этган Москва областилик Екатерина Поткопаева 800 метрли масофага югуришда марра чизиғига биринчи бўлиб етиб келиб, олтин медални қўлга киритди.

Муҳаррир ўринбосари
Н. ЁҚУБОВ.

«ҚИШЛОҚ ҲАҚИҚАТИ»—
«СЕЛЬСКАЯ ПРАВДА»
Газета Центрального Комитета Компартии Узбекистана
Выходит на узбекском и русском языках.

БИЗНИНГ АДРЕС: 700083, ТОШКЕНТ, ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32

ТЕЛЕФОНЛАР: Муҳаррир ўринбосарлари — 33-44-43, 32-56-21, 33-16-27-, 32-54-41, Масъул котиб. — 33-09-93, 32-56-26. Масъул котиб ўринбосарлари — 32-56-25, 32-54-48, 32-54-47. Партия турмуши бўлими — 33-54-33, 32-56-22. Совет қурилиши бўлими — 32-56-34. Деҳқончилик бўлими — 33-54-33. 32-56-35, 32-54-51. Чорвачилик бўлими — 32-56-33. Қишлоқ қурилиши бўлими — 32-54-44. Маданият, адабиёт ва санъат бўлими — 32-56-36, 32-56-39. Ахборот ва спорт бўлими — 32-54-46, 32-56-39. Хатлар ва оммавий ишлар бўлими — 32-54-52. Таржима бўлимлари — 32-56-31, 32-54-54, 32-54-55, 32-56-28. Иллюстрация бўлими — 32-58-79. Эълонлар бўлими — 33-81-42.

Р — 10083. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети нашриётининг Меҳнат Қизил Байроқ орденли босмахонаси. Тошкент шаҳри. Д. 1205. 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12